

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**TIESĪBAS UZ KRIMINĀLPROCESA PABEIGŠANU
SAPRĀTĪGĀ TERMIŅĀ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Artūrs Skutāns**

Studenta apliecības Nr. as07180

Darba vadītāja: profesore Dr.iur. Ārija Meikališa

RĪGA 2020

Anotācija

Autors bakalaura darbā analizē apstākļus, kas ietekmē tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un sekas, ja saprātīgs termiņš nav ievērots. Analizē, kādēļ likumdevējs nav definējis skaidru termiņa tecējumu. Autora mērķis ir apskatīt saprātīga termiņa jēdzienu no dažādiem aspektiem un analizēt, vai saprātīgs termiņš ir piepildāms jēdziens. Mērķa sasniegšanai autors analizē Latvijas normatīvos aktus, juridisko literatūru, judikatūru un salīdzinās saprātīga termiņa jēdzienu ar ārvalstu normatīviem aktiem.

Kopsavilkumā autors sniedz priekšlikumus, lai tiesības uz kriminālprocesa izbeigšanu saprātīgā termiņā tiktu nodrošinātas efektīvāk, nodrošinot kriminālprocesa termiņa uzraudzības mehānismu.

Atslēgvārdi: Kriminālprocess, saprātīgs termiņš, neattaisnota novilcināšana, kriminālsoda samazināšana.

Author in bachelor paper analyze circumstances which affected the rights to the completion of criminal proceedings within reasonable time and consequences if reasonable time has not been observed. Author analyze, why legislator has not defined a clear term of reasonable time. The aim of this work is to look reasonable term from various aspects and find out possible benchmarks to reasonable term for determining time limits. To achieve the aim, author analyzes Latvian laws, legal literature, case law and compare reasonable term with foreign laws.

In conclusion author give suggestions to ensure the right of the criminal proceedings within reasonable time more effectively and ensure a mechanism for monitoring of the time in criminal proceedings.

Keywords: Crime process, reasonable time, unjustified delay, determination of a lesser punishment.

SATURS

Anotācija.....	2
Ievads.....	4
1. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā kā viens no kriminālprocesa pamatprincipiem, tā jēdziens un vēsturiskā attīstība.....	5
1.1. Principa jēdziena izpratne.....	5
1.2. Principa vēsturiskā attīstība.....	8
2. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā saturs.....	11
2.1. Procesa virzītāja iespējas principa nodrošināšanā.....	11
2.2. Prioritārie procesi.....	20
3. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ietekmējoši apstākļi.....	24
3.1. Lietas apjoms un juridiskā sarežģītība.....	24
3.2. Procesuālo darbību daudzums un procesuālo pienākumu izpilde.....	27
3.3. Attieksme pret procesuālo pienākumu pildīšanu.....	30
4. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma sekas.....	37
Kopsavilkums.....	43
Izmantotā literatūra un avoti.....	44

IEVADS

Tiesvedības termiņi un tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ilgu laika posmu ir viens no aktuālākajiem jautājumiem, par ko bieži tiek diskutēts masu medijos un kriminālprocesa speciālistu vidū. Autors apskata, vai Kriminālprocesa likuma 14.pantā noteiktās personas tiesības uz procesa pabeigšanu saprātīgā termiņā atbilst un nav pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesu praksē nostiprinātajām atziņām un Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantā ietvertā apzīmējumā par lietas savlaicīgu izskatīšanu.

Darba mērķis ir apskatīt saprātīga termiņa jēdzienu un analizēt, vai termiņa ievērošana ir atkarīga no valsts, jeb personas, kuras iesaistītas kriminālprocesā ar savu attieksmi pret pienākumu izpildi un darbībām var ietekmēt kriminālprocesa norisi un tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Autors uzskata, ka ir nepieciešams izvērtēt termiņa saprātīgumu un noskaidrot, vai jēdziens saprātīgs termiņš ir piepildāms jēdziens un kādi kritēriji nepieciešami, lai noteiktu saprātīga termiņa robežas.

Darba uzdevums ir apkopot Latvijas un ārvalstu tiesu praksi, salīdzināt Latvijas un ārvalstu normatīvos aktus, lai secinātu, kā tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā tiek regulētas un interpretētas šobrīd. Autors analizē, vai tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma gadījumā vaina ir jāuzņemas Latvijai, vai Latvija ir spējusi visus iespējamus un saprātīgus soļus, lai veicinātu kriminālprocesa ātrāku norisi.

Darba rakstīšanā ir izmantotas gramatiskā, salīdzinošā un analīzes metode.

Autors darbu veidoja, vadoties no Kriminālprocesa likuma 14.panta uzbūves, analizējot Kriminālprocesa pamatprincipu – Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā saturu, sagrupējot darbu četrās nodaļās. Pirmajā nodaļā autors aplūko pamatprincipa jēdzienu un vēsturisko attīstību, otrajā nodaļā autors sniedz ieskatu par procesa virzītāja iespējām saprātīga termiņa nodrošināšanā un izpēta prioritāros procesus. Trešās nodaļas saturā autors sniedz ieskatu par apstākļiem, kuri ietekmē saprātīgu termiņu, tai skaitā procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu izpildīšanu. Noslēdzošā ceturtā nodaļā atspoguļotas sekas, kuras iestājas saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā. Darba apjoms sastāv no 50.lpp.

Kopsavilkumā autors izvirza aizstāvēšanai tēzes, kuras varētu ietekmēt saprātīga termiņa tecējumu.

1. TIESĪBAS UZ KRIMINĀLPROCESA PABEIGŠANU SAPRĀTĪGĀ TERMIŅĀ KĀ VIENS NO KRIMINĀLPROCESA PAMATPRINCIPIEM, TĀ JĒDZIENS UN VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

1.1. Pamatprincipa jēdziena izpratne

Likumdevējs pēc būtības ir konstruējis Kriminālprocesa likumu, lai izslēgtu šaubas par likuma darbību laikā un telpā un mazinātu interpretācijas iespējas par kādu no Kriminālprocesa likuma pantiem. Likumdevējs ir noteicis, ka ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, bez neattaisnotas novilcināšanas.¹ Minētās tiesības ir nostiprinātas arī Satversmes 92.pantā un Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.pantā. Tiesības uz saprātīgu termiņu ir viens no kriminālprocesa pamatprincipiem, kuras ir vadošas normas, kas nosaka procesuālās kārtības raksturu un struktūru². Tomēr nav skaidri definēts, kāds ir nosakāms saprātīgs termiņš ne dienās, ne mēnešos, ne gados. Kriminālprocesa likuma 14.panta 1.daļā likumdevējs skaidro, ka saprātīgs termiņš ir atkarīgs no lietas apjoma, juridiskās sarežģītības, procesuālo darbību daudzumu, iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem. “Saprātīgs termiņš” ir t.s. piepildāmais jēdziens, tas nav izteikts konkrētos skaitļos un ir nosakāms katrā gadījumā individuāli.³ Autors uzskata, ka individuāli vērtējot katra kriminālprocesa virzību ir iespējams secināt, vai tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā nav pārkāptas. Saprātīga termiņa izvērtēšana nevar notikt mehāniski un tā neizbēgami ir atkarīga no konkrētiem lietas apstākļiem un šai vērtēšanai ir jāatspoguļo rūpes par līdzsvara nodrošināšanu starp dažādām garantijām, kādas ir ietvertas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.pantā.⁴ Būtiski ir pieminēt Kriminālprocesa likuma 14.panta 2.daļu, kas nosaka, ka procesa virzītājam, izvērtējot kriminālprocesa apstākļus, ir jāizvēlas vienkāršotāks veids, kā virzīt kriminālprocesu. Likumdevējs nav noteicis, ar kuru brīdi būtu vērtējams saprātīga termiņa tecējums. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā ir nostiprinājušās atziņas, ka kriminālprocesa ilguma ir mērāms

¹ Kriminālprocesa likums 14.panta 1.daļa, Tiesu namu aģentūra, 2018.

² Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca, Raka, 2000, 123.lpp.

³ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 7.oktobrī].

⁴ F. Tulkens, Report on the effectiveness of national remedies in respect of excessive length of proceedings. Adopted by the Venice Commission at its 69th Plenary Session (Venice, 15-16 December 2006).

no brīža, kad personai ir paziņots, ka tā ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.⁵ Izvērtējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas paustās atziņas secināms, ka termiņa tecējums tiek skaitīts no brīža, kad persona tiek atzīta par aizdomās turētu vai ar lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, konstatējot Konvencijas 6.panta pārkāpumu, lielākoties norāda uz valsts iestāžu bezdarbību kriminālprocesa gaitā, par saprātīga termiņa neievērošanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.panta 1.punkts uzliek valstij par pienākumu organizēt tiesu sistēmu tādā veidā, lai tiktu izpildītas minētā panta prasības.⁶ Apskatot individuāli katru procesu atsevišķi, ir būtiski nošķirt valsts atbildību un procesā iesaistītu personu darbību, vai iesaistītās personas pašas izrāda iniciatīvu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, jeb arī piesaka nepamatotus lūgumus, kas rada pretēju efektu un kriminālprocesu nevar pabeigt saprātīgā termiņā. Autors uzskata, ka atšķirībā no Kriminālprocesuālajiem termiņiem, kuri noteikti Kriminālprocesa likuma 18.nodaļā, saprātīgam termiņam nav iespējams iestrādāt likumā noteiktu laika vienību. Autors pievienojas viedoklim, ka saprātīgs termiņš ir piepildāmais jēdziens. Termiņš kā noteikta laika vienība ir likumā vai likuma kārtībā noteikts laika periods vai brīdis, kura laikā kriminālprocesā iesaistītām personām ir pienākums vai tiesības veikt noteiktas darbības. Kā piemēru ir iespējams minēt Kriminālprocesa likuma 389.pantu, kur likumdevējs ir skaidri noteicis pirmstiesas termiņus. Minētajā pantā ir noteikts, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību kriminālprocesā ir jāpabeidz sešu mēnešu laikā – par kriminālpārkāpumu, deviņu mēnešu laikā – par mazāk smagu noziegumu, divpadsmit mēnešu laikā – par smagu noziegumu, divdesmit divu mēnešu laikā – par sevišķi smagu noziegumu. Autors uzskata, ka šajā gadījumā ir iespējams vērtēt procesa virzītāja iespējas, lai tiktu nodrošināts saprātīgs termiņš. Tomēr, minētais pants nosaka termiņus, kad procesā ir parādījusies persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Pirmstiesas procesa termiņi netiek regulēti, kamēr notiek izmeklēšanas darbības un nav parādījusies persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Turpretī Kriminālprocesa likuma 488.pantā likumdevējs ir noteicis vispārējus termiņus krimināllietas iztiesāšanai pirmās instances tiesā, nosakot trīs darba dienu termiņu krimināllietas nozīmēšanai iztiesāšanai, kā arī termiņu, kad ir jānozīmē lietas iztiesāšana, ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, atrodas apcietinājumā. Autors uzskata, ka procesuālo

⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 28.novembra spriedums lietā *Lavents pret Latviju*, iesniegums Nr.58442/00, 85.rindkopa; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 20.oktobra spriedums lietā *Kiršteins pret Latviju*, 25.rindkopa. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spriedumi-un-lemumi> [Aplūkots 2020.gada 7.oktobrī].

⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993.gada 26.februāra spriedums lietā *Salesi pret Itāliju*, A sērija, nr.257-E, 60.lpp., 24.punkts. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/> [Aplūkots 2020.gada 7.oktobrī].

terminu definēšana ir viens no palēģinstrumentiem, lai piepildītu saprātīgu terminu un taisnīgi noregulētu krimināltiesiskās attiecības īsākā laika periodā.

Salīdzinot Latvijas regulējumu uz tiesībām par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ar Krievijas Federācijas, Ziemeļmaķedonijas un Moldovas Kriminālprocesa likumu, ir redzams, ka ir noteikts saprātīgs termiņš bez noteiktas laika vienības.⁷ Līdzīgs Latvijas regulējumam atrodas Ziemeļmaķedonijas Kriminālprocesa likuma 6.panta 1.daļā.⁸ Ziemeļmaķedonija ir definējusi, ka kriminālprocesam ir jānotiek saprātīgā termiņā, bez liekas kavēšanās, nenosakot konkrētu laika posmu. Līdzīga situācija atrodama Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksā, kur tā ir devusi skaidrojumu, ka kriminālprocess ir veicams bez neattaisnotas kavēšanās. Tomēr, atšķirībā no Latvijas un Ziemeļmaķedonijas, Krievijas Federācijas Kriminālprocesa likuma 6¹.panta 5.daļā noteikts, ka ikvienai procesā iesaistītai personai ir tiesības vērsties pie tiesas priekšsēdētāja, lai paātrinātu procesu gadījumos, kad ilgstoši netiek nozīmēta tiesas sēde un process ieilgst. Skaidru definētu "saprātīgs termiņš" nav noteikusi arī Moldova. Tomēr, tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, Moldovas Kriminālprocesa likumā ir noteiktas kā vienas no galvenajām procesuālajām tiesībām. Moldovas likumdevējs ir deleģējis saprātīga termiņa uzraudzību viena līmeņa augstākai tiesai.⁹ Autors uzskata, ka uzraudzības funkciju deleģēšanai par saprātīga termiņa ievērošanu ir būtiska nozīme kriminālprocesa gaitā, jo sekmē, ka tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu netiks pārkāptas un netiks veiktas darbības, lai novilcinātu krimināllietas iztiesāšanu. Latvijas Kriminālprocesa likuma 488.panta 2.daļā ir noteikts vispusīgs termiņš – krimināllietas iztiesāšanu tiesa uzsāk, cik drīz vien iespējams. Šādos apstākļos nav saprotams termiņš, cik drīz ir jāuzsāk lietas iztiesāšana. Nozīmējot krimināllietu iztiesāšanai, kā piemēram, pēc pus gada, vērtējams ir apstākļi, vai tiesa jau pašā sākumā nenovilcina krimināllietas gaitu. Viennozīmīgi ir redzams, ka uzraudzības funkcija ir nepieciešama arī Latvijas Kriminālprocesa likumā, jo procesā iesaistītajām personām ir jābūt garantijām, ka process netiks novilcināts un uzraudzības mehānisma ieviešana palīdzētu efektīvāk ievērot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.panta 1.daļu, Satversmes 92.pantu un protams Kriminālprocesa likuma 14.pantu. Vienlaikus, autors uzskata, ka uzraudzības funkcijai ir jāpaliek tiesu varas kompetencē, līdzīgi kā tas ir atrunāts Krievijas

⁷ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, Статья 6¹. www.pravo.gov.ru [Aplūkots 2020.gada 7.oktobrī].

⁸ Criminal procedure law of The Republic of Macedonia. Pieejams: https://sherloc.unodc.org/cld/document/mkd/1997/criminal_procedure_code_of_the_republic_of_macedonia_as_of_2010.html, [Aplūkots 2020.gada 12.oktobrī]

⁹ Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova (English version). Pieejams <http://legislationline.org/download/action/download/id/1689/file/ebc7646816aad2a3a1872057551.htm/preview>, [Aplūkots 2020.gada 12.oktobrī]

Federācijas un Moldovas Kriminālprocesa likumā, pretējā gadījumā var tikt apdraudētas personas tiesības uz objektīvu un neatkarīgu tiesu.

1.2. Principa vēsturiskā attīstība

Mūsdienu sabiedrībā, kurā stājās spēkā arvien jaunākas regulas, starptautiski līgumi un attīstās tiesu judikatūra, attīstās un mainās arī tiesību pamatprincipi, tai skaitā Kriminālprocesa pamatprincips - Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, kuru skatot laika griezumā, parādījies Kriminālprocesa likumā salīdzinoši nesēn.

Atskatoties uz vēsturi, mērķis – pabeigt kriminālprocesi saprātīgā termiņā pastāvēja jau sen, kad kriminālprocesa likumā vēl nebija noteikta prasība par saprātīga termiņa ievērošanu.

Laikā, kad Latvija atradās Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā, kriminālprocesa norisi regulēja Latvijas PSR Kriminālprocesa kodekss, kurš spēkā bija no 1961.gada.¹⁰ Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksā likumdevējs nebija atsevišķi izcēlis pantu par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā.¹¹ Lai arī skaidri izcelts pants nebija, toties likumdevējs bija definējis kriminālprocesa pamatuzdevumus Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa 2.pantā – ātri un pilnīgi atklāt noziegumus, noskaidrot vainīgos, nodrošināt likumu pareizu piemērošanu.¹² Minētajā pantā ir redzams, ka likumdevējs jau norādījis divus patstāvīgus jēdzienus – ātrumu un pilnīgumu, kas vairāk bija attiecināms uz pirmstiesas procesu. Ir būtiski pieminēt 13.principu – Iztiesāšanas tiešuma, mutiskuma un nepārtrauktības principu, kas atrunāts Kriminālprocesa pamatu 37. un Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa 242.pantā.¹³ Iztiesāšanas nepārtrauktības princips noteica tādu iztiesāšanas organizāciju, kas garantēja vienotu procesa norisi. Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa 242.panta 2.daļa noteica, ka tiesnešiem nebija atļauts skatīt citas lietas, kamēr netika izskatīta jau uzsākta lieta. Ir secināms, ka veidojot Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksu, likumdevējs jau bija paudis nostāju par ātru un nekavētu kriminālprocesa virzību, ko var redzēt skatot kopsakarā kriminālprocesa pamatuzdevumu ar kriminālprocesa pamatprincipiem.

Pēc deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” pieņemšanas 1990.gada 4.maijā bija nepieciešams izstrādāt jaunu Kriminālprocesa kodeksu.

¹⁰ Meikališa Ā. Pārskats par kriminālprocesa attīstību Latvijā 2005.-2011.gadā. Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstnesis. 2012.gads. 66. Sējums. Nr. 1./2.

¹¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss: LR likums. 1961.gada 6.janvāris.

¹² Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Zvaigzne ABC. 1971.gads. 9.lpp.

¹³ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Zvaigzne ABC. 1971.gads. 99.lpp.

Laikā kad Latvijā vēl bija spēkā Latvijas Kriminālprocesa kodekss, jēdziens “saprātīgs termiņš” vēl nebija parādījies. Latvijas kriminālprocesa kodekss mantoja no Latvijas PSR Kriminālprocesa likuma pamatuzdevumu – ātri un pilnīgi atklāt noziedzīgus nodarījumus.¹⁴ Pamatprincipi, kā vadošās kriminālprocesuālās tiesību normas Kriminālprocesa kodeksā netika noteiktas atsevišķā sadaļā, bet integrētas sadaļā “Pamatnoteikumi”.

2005.gada 21.aprīlī Latvijas Saeima pieņēma Kriminālprocesa likumu. 2005.gada 1.oktobris, kad stājās spēkā Kriminālprocesa likums, ir vēsturiska diena Latvijas tiesību attīstībā. Kriminālprocesa likums tika ilgi gaidīts un uz to liktas lielas cerības.¹⁵ Pieņemtajā Latvijas Kriminālprocesa likumā parādījās nodaļa – “Kriminālprocesa pamatprincipi”. 2005.gada 1.oktobra redakcijā Latvijas Kriminālprocesa likuma 14.pantā pirmo reizi parādās viens no pamatprincipiem – Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, kurā likumdevējs ietvēra piecas daļas: 1. Ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā tas ir, bez neattaisnotas novilcināšanas; 2. Procesā virzītājs izvēlas konkrētiem apstākļiem atbilstošo vienkāršāko kriminālprocesa veidu un nepieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē un nepamatotus izdevumus; 3. Kriminālprocesam, kurā piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem kriminālprocesiem; 4. Kriminālprocesam pret nepilngadīgu personu saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem pret pilngadīgu personu; 5. Saprātīga termiņa neievērošana var būt pamats procesa izbeigšanai šajā likumā noteiktajā kārtībā. Kopš Latvijas Kriminālprocesa likuma spēkā stāšanās brīža, tas ir grozīts daudzas reizes, bet Kriminālprocesa likuma 14.pants vēsturiskā apsāktā ir piedzīvojis vien divus grozījumus. Pirmo reizi Kriminālprocesa likuma 14.pants tika grozīts ar 2009.gada 12.marta likumu. Panta pirmā daļa tika papildināta ar norādi, ka “kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem”.¹⁶ Savukārt panta trešā daļa papildināta ar norādi, ka priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem procesiem ir arī procesam, kurā iesaistīta speciāli procesuāli aizsargājama persona.¹⁷ Kriminālprocesa likuma 14.pants otro reizi tika grozīts ar 2014.gada 29.maija likumu, kurš stājās spēkā 2014.gada 25.jūnijā. Grozījumi tiek veikti panta trešajā un ceturtajā daļā. Panta trešā daļa tika papildināta ar valsts amatpersonu, kas ieņem atbildīgu stāvokli, tādējādi izvirzot jau trīs prioritāras kategorijas – apcietinātie, speciāli procesuāli aizsargājamas personas un

¹⁴ Latvijas Kriminālprocesa kodekss, Tiesu namu aģentūra, 2002, 11.lpp.

¹⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010, 31.lpp.

¹⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010, 201.lpp.

¹⁷ Turpat.

valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli.¹⁸ Panta ceturtais daļa tikusi papildināta ar pirmo teikumu, kurā priekšroku pret citiem procesiem tiek dota cietušajam nepilngadīgajam par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu ar vardarbību vai pret tikumību un dzimumneaizskaramību.¹⁹

Pēc 2014.gada Kriminālprocesa likuma 14.pants vairs nav grozīts. Ir redzams, ka Kriminālprocesa likuma 14.panta otrā un piektā daļa ir palikusi oriģinālā, pirmreizējā redakcijā, kura netika grozīta nevienu reizi. Savukārt likumdevēja paustā nostāja Kriminālprocesa likuma 14.panta trešās un ceturtais daļas veiktie grozījumi autoram nav saprotami, jo pēc grozījumu veikšanas, parādās viens prioritārāks process par iepriekšējo, paverot plašākas interpretācijas iespējas, kā arī, minētajiem grozījumiem, autoraprāt, ir visai maza attiecināmība ar jēdzienu “saprātīgs termiņš”.

Autors uzskata, ka Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, kas nostiprinātas Kriminālprocesa likuma 14.pantā, joprojām ir stabilā attīstības procesā, par ko liecina stabila Latvijas un Eiropas Cilvēktiesību tiesu judikatūra.

¹⁸ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/266815-grozijumi-kriminalprocesa-likuma>, [Aplūkots 2020.gada 26.oktobrī].

¹⁹ Turpat.

2. TIESĪBAS UZ KRIMINĀLPROCESA PABEIGŠANU SAPRĀTĪGĀ TERMIŅĀ SATURS

2.1. Procesa virzītāja iespējas principa nodrošināšanā

Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā nosaka ne tikai saprātīga termiņa ievērošanu kriminālprocesa pabeigšanā bet arī uzliek par pienākumu procesa virzītājam izvēlēties vienkāršāko procesa virzības veidu. Nosakot procesa virzības veidu, kurš būtu atbilstošs konkrētam procesam, ir jāizvērtē dažādi apstākļi, tai skaitā lietas apjoms un sarežģītība, inkriminētā nodarījuma kaitīguma pakāpe, iespējamā vainīgā attieksme pret vainas atzīšanu un procesa vienkāršoto formu piemērošanu, kura ir atkarīga arī no kriminālprocesa posma.²⁰ Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka valstij ir jānodrošina garantijas, kuras ietvertas Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 6.pantā un tā nav tiesīga atsaukties uz administratīvām vai sistemātiskām grūtībām saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā.²¹

Likumdevējs Kriminālprocesa likuma 27.pantā ir definējis, ka procesa virzītājs ir amatpersona vai tiesa, kas konkrētajā brīdī vada kriminālprocesu.²²

Ar kriminālprocesa uzsākšanas brīdi sākas pirmstiesas procesa pirmais posms - izmeklēšana. Parasti izmeklētājs ir tā amatpersona, kurai ir pienākums pārbaudīt informāciju par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, un, ja tiek saskatīts kriminālprocesa uzsākšanas pamats un iemesls, kriminālprocess ir jāuzsāk, vai tieši pretēji, jāatsakās uzsākt kriminālprocesu. Šajā posmā izmeklētājam ir jāveic visas darbības, lai noskaidrotu, vai ir noticis noziedzīgs nodarījums, kura persona to ir izdarījusi un vai persona ir saucama pie kriminālatbildības. Izmeklētājam ir jāsavāc pietiekams pierādījumu apjoms, lai procesu pabeigtu pienācīgā kārtā – kriminālprocesa nosūtīšanai prokuroram. Šajā skata punktā ir būtiski pieminēt, ka izmeklētājam ir salīdzinoši maz iespēju kriminālprocesa virzību izvēlē. No Kriminālprocesa likuma 385.panta ir redzams, ka izmeklētājs ir tiesīgs procesu virzīt vispārējā kārtībā vai arī paātrinātā kārtībā, kas parādījās samērā nesen – ar 2018.gada 1.septembra grozījumiem Kriminālprocesa likumā.²³ Ar minētajiem grozījumiem, tika papildināts arī Kriminālprocesa likuma 29. un 39.pants, kas noteica, ka procesa virzītājam ir jāizvēlas vienkāršāko procesa veidu, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk. Autoraprāt, grozījumi minētos pantos ir palikuši tikai formāli, jo pēc būtības, pienākums jau ir ietverts

²⁰ Kriminālprocesa likuma komentāri, A daļa, Latvijas Vēstnesis, 2019, 74.lpp.

²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 17.aprīļa spriedums lietā *Kolb and others v. Austria*. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc> [Aplūkots 2020.gada 15.oktobrī].

²² Kriminālprocesa likums, 27. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820#p27> [Aplūkots 2020.gada 15.oktobrī].

²³ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/300107>, [Aplūkots 2020.gada 15.oktobrī].

Kriminālprocesa likuma 14.panta pirmajā un otrajā daļā. Izrietot no izmeklētāja tiesībām procesa virzīšanas izvēlē, autoraprāt, būtu nepieciešams vairāk aktualizēt jautājumu par izlīguma slēgšanu kriminālprocesā jau izmeklēšanas laikā. Pašreizējā situācijā izmeklētājs var izbeigt procesu, virzīt vispārējā kārtībā vai paātrinātā kārtībā. Kriminālprocesa likuma 381.panta 2.punkts nosaka, ka procesa virzītājs var informēt Valsts probācijas dienestu gadījumā, ja redz izlīguma iespējamību. Autors uzskata, ka nepamatoti Valsts probācijas dienests kā starpnieks kriminālprocesā izlīguma īstenošanai netiek iesaistīts jau izmeklēšanas vai kriminālvajāšanas posmā. Īstenojot izlīgumu pirmstiesas procesa laikā par kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, procesa virzītājs varētu izbeigt kriminālprocesu krietni īsākā laika posmā. Turpretī virzot kriminālprocesu vispārējā kārtībā, izmeklētājam, veicot procesuālas darbības, vienmēr ir jāizvēlas vienkāršāks izmeklēšanas veids, lai neradītu nepamatotus izdevumus un neattaisnoti neiejauktos personas dzīvē. Kā piemēram, izmeklētājam, izvērtējot noziedzīga nodarījuma raksturu, jāizvēlas, vai procesa ietvaros ir nepieciešams veikt ekspertīzi, vai ir jālūdz izmeklēšanas tiesnesim atļauja veikt sakaru līdzekļu kontroli. Nelietderīgi plānotas izmeklēšanas darbības un sarežģīta procesa virzīšana neizbēgami var novest pie kriminālprocesa kavēšanas, jo izmeklētājs katrā procesā darbojas patstāvīgi. Protams, izmeklētāju procesa ietvaros uzrauga un kontrolē tiešais priekšnieks un uzraugošais prokurors, taču, nelietderīgi pieņemti lēmumi var atklāties novēloti, jo procesa virzībā izmeklētājs lēmumus, lielākoties, pieņem patstāvīgi. Līdzīgi izmeklētāja pienākumi ir definēti arī Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 38.pantā.²⁴ Būtiski ir pieminēt, ka atšķirībā no Latvijas Kriminālprocesa likuma, Krievijas Kriminālprocesa kodeksā izmeklētājam nav nosacījums par procesa virzīšanu tādā veidā, lai ātri un ekonomiski sasniegtu kriminālprocesa mērķi, jo tāds pienākums jau ir ietverts Kodeksa 6¹. pantā. Posmā, kad procesā parādās persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, izmeklētājam ir jāievēro pirmstiesas procesa termiņi, un izvērtējot konkrētā procesa apstākļus, jālemj jautājums par krimināllietu izdalīšanu vai apvienošanu, ja tas sekmēs turpmāku procesa gaitu. Izmeklētājam visā izmeklēšanas posmā ir jāizvērtē un jāpieņem lēmumi, kuras izmeklēšanas darbības no Kriminālprocesa likuma 10.nodaļas un kuras speciālās izmeklēšanas darbības no Kriminālprocesa likuma 11.nodaļas ir nepieciešams veikt procesa virzībā. Jāpiebilst, ka procesa virzītājam jebkurā brīdī ir jābūt spējīgam pamatot, kāpēc tas nav izvēlējis procesu virzīt vienkāršākā veidā.²⁵ Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 29.panta 5.daļai, izmeklētājam ir saistoši uzraugošā prokurora un tiešā priekšnieka norādījumi procesa virzībā. Atskatoties uz Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksu

²⁴ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, Статья 38. www.pravo.gov.ru [Aplūkots 2020.gada 15.oktobrī].

²⁵ Kriminālprocesa likuma komentāri, A daļa, Latvijas Vēstnesis, 2019,74.lpp.

par izmeklētāja darbībām jau bija redzams, ka uzraugošais prokurors bija tiesīgs dot izmeklētājam norādījumus, par kuriem izmeklētājs varēja celt iebildumus amatā augstākam prokuroram, kurš vai nu atcēla prokurora rīkojumu vai lietu nodeva citam izmeklētājam. Izmeklētāju nevarēja piespiest rīkoties pretēji savai gribai.²⁶ Līdzīgs izmeklētāju kontroles mehānisms ir saglabājies arī mūsdienu Kriminālprocesa likumā. Izmeklētājs ir tiesīgs ierosināt prokuroram uzsākt kriminālvajāšanu tikai tad, kad ir savācis pietiekamu pierādījumu apjomu, lai tiktu celta apsūdzība. Pabeidzot izmeklēšanu, izmeklētājs ar rakstveida lēmumu krimināllietu nodod prokuroram ar ierosinājumu kriminālvajāšanas uzsākšanai. Savukārt virzot procesu paātrinātā kārtībā, izmeklētājam ir mazāk iespējas pārkāpt saprātīgu termiņu un procesu nodot prokuroram samērā ātri. Izmeklētājs var piemērot paātrināto procesu gadījumos, kad ir noskaidrota iespējamā vainīgā persona, ir izdarīts kriminālpārkāpums, mazāk smags vai smags noziegums un ja ir redzams, ka izmeklēšanu iespējams pabeigt noteiktā termiņā un apjomā – 10 dienu laikā, jeb ar ekspertīzi 30 dienu laikā. Noteiktajā laikā izmeklētājs noskaidro izdarītā noziedzīgā nodarījuma apstākļus, atzīst personu par aizdomās turēto, noskaidro cietušo personu, kaitējuma apmēru, iegūst liecības un ja nepieciešams, veic citas procesuālās darbības. Ja attiecīgajā laika posmā izmeklētājs nevar nodot procesu prokuroram, tas tiek turpināts vispārējā kārtībā. Būtiski ir arī pieminēt, ka izmeklētājs lēmumu par kriminālprocesa uzsākšanu, personas atzīšanu par aizdomās turēto un personas atzīšanu par cietušo ir tiesīgs pieņemt rezolūcijas veidā, bez tam, izmeklēšanas darbības izmeklētājs ir tiesīgs atspoguļot vienā – paātrinātā procesa protokolā.²⁷ Izmeklētājam, iekļaujoties termiņā, kriminālprocesu ar pavadrakstu ir jānosūta prokuroram. Izmeklētājs, negūstot pierādījumus vai krimināllietā parādījušies citi apstākļi, ar prokurora atļauju ir tiesīgs izbeigt kriminālprocesu.

Ar brīdi, kad kriminālprocesā lieta tiek nodota prokuroram uzsākas nākošais posms – kriminālvajāšana. Šajā kriminālprocesa posmā prokurors ir procesa virzītājs, iegūstot ne tikai tiesības lemt par tālāku procesa virzību bet arī pienākumu pabeigt procesu saprātīgā termiņā bez neattaisnotas kavēšanas. Prokuroram attiecībā pret izmeklētāju ir plašākas izvēles iespējas lēmuma pieņemšanā par procesa virzību. Prokurors ir tiesīgs virzīt procesu paātrinātā kārtībā, piemērot prokurora priekšrakstu par sodu, noslēgt vienošanos ar apsūdzēto vai veikt kriminālvajāšanu vispārējā kārtībā. Apskatot prokurora rīcības modeli saņemot procesu paātrinātā kārtībā, kas noteikts Kriminālprocesa likuma 426.pantā, redzams, ka prokurors nekavējoties, bet ne vēlāk kā 10 dienu laikā, var pieņemt lēmumu par lietas nodošanu tiesai vai atgriezt procesu izmeklētājam trūkumu novēršanai. Brīdī, kad prokurors izvēlas procesu virzīt uz tiesu paātrinātā kārtībā, prokurors sazinās ar tiesas dežurējošu sastāvu, lai saskaņotu laiku

²⁶ Latvijas PSR Kriminālprocesa likuma komentāri, B.Azāna Vispārīgā redakcija, Rīga, Avots, 1986, 63.lpp.

²⁷ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/300107>, [Aplūkots 2020.gada 15.oktobrī].

un vietu. Prokurors informē apsūdzēto par tiesas sēdes norises laiku un vietu, izsniedz apsūdzētajam lēmuma kopiju. Prokurors rakstveida fiksē apsūdzētā attieksmi pret apsūdzību, vai aizstāvja klātbūtne ir nepieciešama, vai piekriņ iztiesāt kriminālprocesu neveicot pierādījumu pārbaudi. Paātrinātā procesā, personu izsaukšana uz tiesas sēdi gulstas uz prokuroru, nevis tiesu, kā tas ierasts citos procesa virzības veidos. Tiesas sēdei ir jānotiek desmit dienu laikā no lēmuma kopijas izsniegšanas dienas. Salīdzinot kaimiņvalsts Igaunijas paātrinātu procesu ar Latviju ir redzams, ka uzbūve un noteikti termiņi atšķiras. Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 256¹.pants nosaka, ka prokuratūra var lūgt tiesu piemērot paātrināto procesu, kur pieprasījums ir jāiesniedz 48 stundu laikā pēc aizdomās turētās personas nopratināšanas vai aizturēšanas.²⁸ Prokurors, pēc pieprasījuma nosūtīšanas tiesai ir tiesīgs nozīmēt tiesas sēdes laiku. Lai piemērotu paātrināto procesu Igaunijā, advokāta klātbūtne ir obligāta. Līdzīgi kā Latvijas prokurors, arī Igaunijā apsūdzēto un tā aizstāvi uz tiesu izsauc prokurors. Atšķirībā no Latvijas paātrinātā procesa, Igaunijā tiesas sēde sākas 48 stundu laikā pēc aizdomās turētā aizturēšanas vai nopratināšanas, un visām iesaistītajām pusēm ir jāierodas tiesā. Uz doto brīdi Latvijā ir palicis tikai paātrinātais process, kuru varētu uzskatīt par saīsināta procesa un procesa neatliekamības kārtā apvienojumu. Salīdzinot paātrināto kārtību ar Igauniju, redzams, ka termiņi būtiski atšķiras. Autors uzskata, ka Latvijai būtu nepieciešams saīsināt paātrinātā kārtība procesa virzības termiņu, lai efektīvāk ieviestais regulējums iedzīvotos praksē. Ņemot vērā, ka likumdevējs ir mazinājis birokrātijas slogu paātrinātā procesā, autors uzskata, ka paātrinātā procesa maksimālais termiņš būtu pielīdzināms termiņam, kurš tika noteikts neatliekamības kārtībā virzītam procesam, tas ir piecas dienas. Izvērtējot kriminālprocesa materiālus un apstākļus, likumā noteiktos gadījumos prokurors ir tiesīgs piemērot prokurora priekšrakstu par sodu.²⁹ Izvēloties procesu virzīt piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu, ir būtiski pieminēt 2020.gada 6.jūlija grozījumus Kriminālprocesa likuma 420.panta piektajā daļā. Likumdevējs paaugstināja neatlīdzināto kaitējuma kompensāciju no vienas līdz trim minimālajām mēnešalgām, tādējādi paplašinot personu loku, kuriem prokurora priekšrakstu par sodu var piemērot. Jāpiebilst, ka prokuroram 10 dienu laikā no krimināllietu materiālu saņemšanas dienas ir jāpieņem lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu. Gan paātrinātam procesam, gan prokurora priekšrakstam par sodu ir priekšnosacījumi kuriem jāizpildās, lai varētu virzīt procesu izvēlētajā veidā un pabeigt krimināllietu bez novilcināšanas. Saņemot krimināllietas materiālus no izmeklēšanas iestādes

²⁸ Criminal Procedure Code of the Republic of Estonia. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/8697/file/Code_Criminal_Procedure_2003_am2020_en.pdf, [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

²⁹ Kriminālprocesa likums, 420. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820#p420> [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

vispārējā kārtībā, prokuroram ir jāizvēlas turpmākais procesa virzības modelis. Kā viens būtisks procesa virzības veids, kas radikāli saīsina termiņu līdz nolēmuma pieejamībai ir vienošanās noslēgšana ar apsūdzēto. Ļoti efektīvs kriminālprocesa taisnīgs noregulējums, kas diemžēl praksē nav guvis pietiekamu atsaucību. Vienošanās noslēgšanas procesā svarīga loma ir prokurora spējai argumentēt savu viedokli, spējai rīkoties ar pierādījumu kopumu un kvalitatīva apsūdzības celšana. Būtiski ir atzīmēt, ka nepastāv priekšnosacījumi, lai noslēgtu vienošanos ar apsūdzēto kā tas ir prokurora priekšrakstam par sodu un paātrinātam procesam. Šo procesa veidu atsevišķu prokuratūras struktūrvienību prokurori piemēro samērā regulāri, daži prokurori gan biežāk nekā citi, jo tiek patērēts mazāk laika, mazāk darba, ir ātrs rezultāts (praktiski mēneša laikā), un 99 % gadījumu vienošanās process tiesā notiek rakstveida, tātad nav jātērē laiks, jāiet uz tiesu, jāgatavojas debatēm u.tml. Vienošanās procesā sods nereti ir nedaudz mazāks par procesu, kurš tiek virzīts vispārējā kārtībā, taču jebkurā gadījumā neslēdz vienošanos, ja redz, ka sods ir pārāk maigs nodarījuma raksturam, apsūdzētā personībai. Pamatā vienošanās tiek slēgta, vienojoties par piespiedu darbiem vai nosacītu brīvības atņemšanu, retāk – vienojoties par brīvības atņemšanas sodu. Nodarījumu spektrs ir visdažādākais, taču lielākoties tie ir mantiskie noziegumi.³⁰ Kā autors minēja, ne visi prokurori praktizē vienošanās procesa piemērošanu. Pasivitāte vienošanās procesa piemērošanā tiek pamatota ar to, ka vienošanās process paildzina krimināllietas atrašanās laiku pie prokurora sakarā ar to, ka jādod laiks cietušajam izteikt savu viedokli, viņu informējot par vienošanās procesu. Lai pabeigtu pirmstiesas procesu, piemērojot vienošanos, prokuroram jāpagatavo vairāk dokumentu, nekā pabeidzot kriminālprocesi vispārējā kārtībā, jo bez vienošanās protokola vēl jāraksta arī ierosinājums tiesai. Turklāt, ja ir cietušais, tas ir jāinformē par tiesībām izteikt viedokli un ir jādod termiņš šī viedokļa izteikšanai, neskatoties uz to, ka cietušā viedoklis prokuroram nav obligāti saistošs.³¹ Prokurori uzskata, ka vienošanās procesa būtība un jēga ir procesa laika un resursu ekonomijas panākšana, piedāvājot apsūdzētajam atzīt vainu apmaiņā pret to, ka apsūdzētais saņems mazāku sodu, nekā viņš saņemtu, ja lietu virzītu un iztiesātu vispārējā kārtībā.³² Ir jāpiebilst, ka ar 2020.gada 11.jūnija pieņemtajiem grozījumiem Kriminālprocesa likuma 434.panta 1.daļā ir izslēgta prasība par nepieciešamību prokuroram informēt cietušo par tiesībām izteikt viedokli vienošanās procesa piemērošanā. Autors uzskata, ka prokuroram būtu jāizvērtē vienošanās noslēgšanas piemērošanas laika ieguvums, jo noslēdzot vienošanos ar apsūdzēto, būs prognozējams sods, kas parasti tiek noteikts tuvu minimālajai robežai un netiks

³⁰ Vienošanās pirmstiesas procesā: prokuroru viedoklis, Jurista vārds, 2017.gada 30.maijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/270764-vienosanas-pirmstiesas-kriminalprocesa-prokuroru-viedoklis/> [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

³¹ Turpat.

³² Turpat.

izmantots pārsūdzības tiesības gadījumā, ja tiesa, iztiesājot lietu vispārējā kārtībā noteiks lielāku sodu par prokurora prasīto. Visbeidzot, prokurors var pieņemt lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai vispārējā kārtībā, tādējādi nododot saprātīga termiņa turpinājumu tiesai, bez garantijām, ka termiņš noslēgsies tuvākajā laikā, respektīvi, būs sastādīts krimināllietā tiesas nolēmums. Pašreizējā situācijā autors saskata problēmu vienošanās piemērošanā no prokuroru puses. Autors uzskata, ka būtiski ir pieminēt Augstākās tiesas Senāta spriedumu Nr. SKK–284/2012, kur tiesa faktiski konstatējusi, ka kriminālprocess ir ticis novilcināts no prokurora puses.³³ Likumdevējs neapšaubāmi ir uzlicis par pienākumu procesa virzītājam izvēlēties vienkāršāko procesa veidu, bet redzams, ka daudzi prokurori vienošanos ar apsūdzēto neslēdz, jo krimināllietā atradīsies ilgāku laiku kriminālvajāšanā. Autors uzskata, ka pie lietas saņemšanas no izmeklēšanas iestādes, prokuroram ir jāuzliek par pienākumu noskaidrot apsūdzētā attieksmi par vienošanās slēgšanu, jāizskaidro tā būtība, sekas un termiņi.

Autors kopskatā aplūkoja pirmstiesas procesu un procesa virzītājus, lai saprastu, vai procesa virzītāji kavē pirmstiesas procesu, kādas iespējas procesa virzītājam pirmstiesas procesā ir virzīt procesu, lai ievērotu saprātīgu termiņu. Kā autors norādīja, būtiski nepieciešams attīstīt un praksē vairāk realizēt izlīguma institūtu pirmstiesas procesā, efektīvāk pat izmeklēšanas posmā. Realizējot izlīgumu izmeklēšanas posmā, tiktu atslogots prokurora un tiesas darbs un protams netiktu pārkāpts saprātīgs termiņš.

Pēc pirmstiesas procesa pabeigšanas krimināllietā tiek nodota tiesai vispārējā kārtībā, paātrinātā procesa kārtībā un vienošanās procesā. Tiesnesis, pēc krimināllietas sagatavošanās iztiesāšanai, pieņem lēmumu par krimināllietas virzību atbilstoši krimināllietas ienākšanas veidam. Apskatot paātrināto procesu, tiesas sēdei ir jānotiek 10 dienu laikā no lēmuma noraksta izsniegšanas brīža apsūdzētājam. Gadījumos, kad apsūdzētais uz tiesas sēdi neierodas, tiesas process turpinās vispārējā kārtībā. Kā autors minēja, desmit dienu termiņš paātrinātā procesā būtu samazināms uz piecām dienām. Personas aizturēšanas gadījumā, krimināllietu varētu pabeigt ar tiesas nolēmumu arī 48 stundu laikā līdzīgi kā tas ir paredzēts Igaunijā. Viens no ātrākā procesa pabeigšanu ir uzskatāma prokurora vienošanās ar apsūdzēto. Saņemot tiesā krimināllietu ar ierosinājumu par vienošanās apstiprināšanu, tiesai krimināllietā jāizskata divdesmit vienu dienu laikā. Praksē vienošanās process nav viens no izplatītākajiem kriminālprocesa pabeigšanas veidiem un aizņem salīdzinoši niecīgu daļu no kopējā tiesā izskatāmo lietu skaita. Visbiežāk praksē vienošanās process tiek izvēlēts pārsvarā apjomīgās un sarežģītās krimināllietās par smagiem un sevišķi smagiem noziedzīgiem nodarījumiem: pret

³³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā SKK–284/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-likuma-normam-ar-tezem/> [Aplūkots 2020. gada 27. oktobrī].

iztiesāšanas nozīmēšanas grafikā. Krimināllieta Nr. 11094126819 gaidīs pirmo tiesas sēdi astoņus mēnešus. Būtiski pieminēt, ja tiek konstatēts, ka pietiekami ilgu laika periodu lietā nav notikušas nekādas procesuālās darbības, tad saprātīga termiņa pārkāpums ir noticis.³⁷ Tiesneši nozīmē krimināllietas atbilstoši noslodzes grafikam, vai tas ir tiesas grafiks, vai aizstāvja grafiks. Iztiesājot krimināllietu vispārējā kārtībā, tiesai ir dotas diezgan plašas pilnvaras, lai ietekmētu procesa gaitu un nekavētu krimināllietas iztiesāšanu. Izvērtējot krimināllietas apstākļus, tiesa, līdzīgi kā procesa virzītāji pirmstiesas procesā, ir tiesīga apvienot vai sadalīt kriminālprocesu, ja tas sekmēs ātrāku krimināltiesisko attiecību noregulējumu. Kā piemēru var atspoguļot krimināllietas Nr. 11092092216 iztiesāšanu pirmās instances tiesā. Minētajā krimināllietā tika celta apsūdzība divām personām, viens apsūdzētais uzsāka brīvības atņemšanas soda izciešanu pēc spēkā stājušos notiesājoša sprieduma, otrs apsūdzētais izvairījās no lietas iztiesāšanas. 2017.gada 28.augustā, lai nekavētu lietas iztiesāšanu tika pieņemts lēmums par krimināllietas Nr. 11092092216 izdalīšanu, apsūdzētais izsludināts meklēšanā un grozīts drošības līdzeklis uz apcietinājumu, atlikta tiesas sēde uz 2017.gada 28.septembri. 2017.gada 20.septembrī krimināllietas apvienotas, sakarā ar lēmuma par apcietinājuma piemērošanu izpildi, krimināllieta iztiesāta ar pierādījumu pārbaudi un spriedums pasludināts 2017.gada 25.oktobrī.³⁸ Ir redzams, ka tiesa minētajā krimināllietā rīkojusies efektīvi, vērstu uz krimināllietas iztiesāšanu saprātīgā termiņā. Uz doto brīdi tiesa, iztiesājot krimināllietu var iztiesāt veicot pierādījumu pārbaudi vai iztiesāt bez pierādījumu pārbaudes, ja apsūdzētais savu vainu atzīst un piekrīt neveikt pierādījumu pārbaudi. Neveicot pierādījumu pārbaudi, lielākoties, krimināllieta iztiesājama vienā tiesas sēdē un tiek pasludināts spriedums. Jāpiebilst, ka tiesa var pasludināt saīsinātu spriedumu neatkarīgi no krimināllietas iztiesāšanas veidu, kas ietaupa tiesneša laiku un saīsina sprieduma pasludināšanas termiņu. Likumdevējs noteica tiesai gadījumus, kad tā var iztiesāt krimināllietu bez apsūdzētā piedalīšanās un klātbūtnes.³⁹ Līdz galam nav saprotama likumdevēja griba grozot Kriminālprocesa likuma 449.panta 3.daļu.

³⁷ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

³⁸ Krimināllietas Nr. 11092092216 virzība. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STAT_PROC_ENTER&task=edit&procid=64833769&topmenuid=227&stack=https%3A//tis.ta.gov.lv/tisreal%3F%26AjaxB%3D1%26Form%3DregProcListNew%26topmenuid%3D227%26liststart%3D1%26jformat%3D1%26jtype%3D2%26extseek%3D0%26DocType%3D0%26stack%3Dhttps%25253A//tis.ta.gov.lv/tisreal%2525253FForm%2525253DTISBLANK%26objsubtype%3D-1%26%3D%25C5%25A0odien%26%3D%25C5%25A0oned%25C4%2593%25C4%25BC%26%3D%25C5%25A0om%25C4%2593nes%26lastname%3Dart%25C5%25ABrs%2520bok%25C4%2581ns%26sort%3D1%26liststep%3D10%26%3DPar%25C4%2581d%25C4%25ABt%26plparam1%3Dlist%26pljमितype%3D1%26%3D1zdruk%25C4%2581t%26%3DATv%25C4%2593rt [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

³⁹ Kriminālprocesa likuma 464.,465.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

Grozītais likuma pants, par pierādījumu un dokumentu nenolasīšanu un neatskaņošanu tiesas sēdē raisa daudz diskusiju. Vai tiešām bija nepieciešams šāds grozījums. Grozījums visticamāk ietaupīs tiesas sēdē pavadīto laiku, bet skatoties no cita skatu punkta, tiek apdraudētas tiesības uz aizstāvību un tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu. Ir saprotams, ka tiesvedības termiņi ir jāsamazina, bet tas nedrīkst kļūt par pašmērķi. Ir racionāli jāabalansē ātrāks process ar tiesībām uz taisnīgu tiesu. Papildus piebilstams, ka Kriminālprocesa pamatprincipi savstarpēji mijiedarbojas, viens no principiem nedrīkst prevalēt pār citu principu. Atzinīgi ir vērtējamas tiesas tiesības noteikt procesa dalībniekiem ilgumu debašu runai, replikai un apsūdzētā pēdējam vārdam, kā arī tiesas tiesības pārtraukt procesa dalībnieku debašu runā, replikā un apsūdzētā pēdējā vārdā.⁴⁰ Minēto pantu grozījumi viennozīmīgi bija nepieciešami jau labu laiku, paverot tiesai tiesības pārtraukt procesa dalībniekus, jo nereti, sevišķi apjomīgās lietās, procesa dalībnieki tiesības izmantoja negodprātīgi un novilcināja laiku.

Divdesmit pirmais gadsimts arvien vairāk sāk parādīties Kriminālprocesa likumā. Kriminālprocesa likuma 140.panta paredz iespējas procesa virzītājam veikt procesuālās darbības attālināti, ja ir iespējams pārliecināties par personas identitāti. Arī tiesas sēdes var tikt noturētas videokonferences režīmā, kam ir pozitīva ietekme uz saprātīga termiņa ievērošanu. Kā piemēru ir iespējams minēt apcietinātos apsūdzētos. Tiesā saņemot krimināllietu, kur apsūdzētajam piemērots drošības līdzeklis apcietinājums, tiesnesis izvērtējot lietas apstākļus var nozīmēt tiesas sēdi nākošajā dienā videokonferences režīmā ar ieslodzījuma vietu, pretējā gadījumā, jākonvojē apsūdzētais, kur konvojēšanas pieprasījums jāpiesaka trīs darba dienas iepriekš.

Likumdevējs kopskatā ir paredzējis vairākus mehānismus, kā procesu virzīt, lai tiktu pabeigts saprātīgā termiņā. Procesam katrā posmā ir savs saimnieks, kuram ir jāizvērtē iespējas, kā novilcināt procesu. Procesu virzītājam ir iespēja apvienot, izdalīt, apturēt procesu, veikt piespiedu atvešanu vai piemērot piespiedu naudu. Būtiski ir piemēt, ka procesa virzītājs ir tiesīgs izbeigt kriminālprocesu, atbrīvojot personu no kriminālatbildības vai nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, kā piemēram izlīguma gadījumā, pastāvot kritērijam, ka kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgā termiņā vai pastāv pārliecība, ka persona vairs neizdarīs noziedzīgus nodarījumus. Autors uzskata, ka ir būtisks katrs kriminālprocesa posms un ir jābūt vienotai izpratnei par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, bez neattaisnotas novilcināšanas, jo lielākoties, process sākas izmeklēšanas iestādē un pabeigts tiek tiesā.

⁴⁰ Kriminālprocesa likuma 505.,507.,508.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 27.oktobrī].

2.2. Prioritārie procesi

Kriminālprocesa likuma 14.panta pirmreizējā redakcija noteica, kuriem kriminālprocesiem ir prioritāte attiecībā pret pārējiem procesiem. Laikam ejot, Kriminālprocesa likuma 14.pants tika papildināts ar papildus prioritāriem procesiem, ko autors aplūkoja pie principa vēsturiskās attīstības.

Prioritārie procesi tiek iedalīti divās grupās – vispārīgie prioritārie procesi un līdzīgu noziedzīgu nodarījumu prioritārie procesi.⁴¹

Vispārīgie prioritārie procesi sevī ietver procesus, kuros piemēroti ar brīvības atņemšanu saistīti piespiedu līdzekļi, iesaistīta speciāli procesuāli aizsargājama persona un apsūdzēta valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli. Līdzīgu noziedzīgu nodarījumu prioritārie procesi sevī ietver procesus pret nepilngadīgu personu salīdzinājumā ar līdzīgiem procesiem pret pilngadīgu personu un procesiem par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību, ko nodarījusi persona, no kuras nepilngadīgais cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, vai par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību vai dzimumneaizskaramību, kurā cietušais ir nepilngadīgs, saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem, kuros cietušie ir pilngadīgas personas.⁴²

Autors uzskata, ka pamatoti pie prioritāriem procesiem pieder kriminālprocesu, kuros piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts piespiedu līdzeklis. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 6.pantā ir ietvertas tiesības uz taisnīgu tiesu un saprātīga termiņa ievērošanu, kas skatāma kopskatā ar minētās Konvencijas 5.pantu, kas ietver tiesības uz brīvību un drošību.⁴³ Ne velti, likumdevējs ir iedalījis šādas kategorijas procesus kā prioritārus, jo brīvības atņemšana ir nopietns cilvēktiesību ierobežojums un piemērojams tikai galēji nepieciešamos gadījumos. Saprātīga termiņa ievērošana ir īpaši svarīga gadījumos, kad tiek skartas personas tiesības uz brīvību.⁴⁴ Bez tam, Kriminālprocesa likuma 15.nodaļā ir stingri noteikti termiņi, no kuriem nav pieļaujamas atkāpes. Kā piemēru ir iespējams minēt aizturēšanu, kur viena procesa ietvaros aizturēt var tikai vienu reizi. Kriminālprocesa likums nosaka, ka aizturēt personu var uz laiku līdz 48 stundām, kura laikā ir jāizlemj procesa tālāka virzība un drošības līdzekļa piemērošana. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir paudusi atziņu, ka

⁴¹ Kriminālprocesa likuma komentāri, A daļa, Latvijas Vēstnesis, 2019,74.lpp.

⁴² Turpat.

⁴³ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

⁴⁴ A.Ashworth, The Criminal Process, New York, Oxford University Press, 2005, 250.lpp.

apcietinājuma piemērošana ir rūpīgi jāizvērtē.⁴⁵ Atbilstoši Kriminālprocesa likuma regulējumam, pirmstiesas procesā apcietinājumu drīkst piemērot tikai izmeklēšanas tiesnesis uz procesa virzītāja ierosināšanas pamata un tiesa, kura ir procesa virzītāja statusā. Drošības līdzekli – apcietinājumu drīkst piemērot tikai gadījumos, par kuru Krimināllikums paredz brīvības atņemšanas sodu un arī tik ilgi, cik nepieciešams procesa norisei – lai netiktu traucēts vai ietekmēts pirmstiesas process. Tā kā Kriminālprocesa likumā ir noteikti maksimālie termiņi apcietinājuma piemērošanai ar iespēju tos pagarināt, nosakot kopēju maksimālu termiņu pirmstiesas procesā, tad procesa virzītājiem šāda veida procesi ir jāvirza prioritāri, bez liekas vilcināšanas.

Turpinot apskatīt prioritārus procesus, likumdevējs principu papildinājis ar norādi, ka prioritāte ir arī speciāli procesuāli aizsargājama personai. Tiesības uz saprātīga termiņu ievērošanu ir attiecināms uz personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Tiesības uz speciāli procesuālo aizsardzību ir cietušajam, lieciniekam, personai kurai ir tiesības uz aizstāvību kas liecina krimināllietās.⁴⁶ Jēdziena skaidrojumus atbilst pašreizējā Kriminālprocesa likuma 299.panta redakcijai. Autors pievienojas viedoklim, ka šāda procesa prioritāte nebija nosakāma principā par lietas pabeigšanu saprātīgos termiņos.⁴⁷ Lai kāds būtu likumdevēja noteiktais personu loks, uz kuriem attiecināms speciāli procesuāli aizsargājama persona, Kriminālprocesa likuma 17.nodaļa nosaka gan tiesības, gan pienākumus, gan pieņemtā lēmuma izpildi. Apstākļi, ka persona tiek atzīta par speciāli procesuāli aizsargājamu personu nevar būt par pamatu, lai izvirzītu procesu prioritārā kārtībā.

Aplūkojot pēdējo prioritāro procesu, kurš pieder pie vispārīgiem prioritāriem procesiem un parādījies salīdzinoši nesen, ir apsūdzēta valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli. Autora ieskatā, šāds papildinājums neiztur nekādu kritiku un noteikti nav iekļaujams prioritāros procesos. Ja tiek apsūdzētā valsts amatpersona, tad izvērtējot noziedzīga nodarījuma raksturu ir iespējams piemērot drošības līdzekli – apcietinājumu, tādējādi iekļaujoties prioritārā procesā kā apcietinātai personai. Nosakot kriminālprocesa prioritāros procesus, likumdevējs cenšas ietekmēt procesa virzītāja darba organizāciju, orientē viņu, norādot, kādiem kriminālprocesiem jāpievērš lielāka uzmanība un ar kuriem procesiem jāstrādā intensīvāk.⁴⁸ Ir saprotama likumdevēja vēlme izvirzīt procesus, kuriem būtu jāpievērš

⁴⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 21.oktobra spriedums lietā *Kornev and Karpenko v. Ukraine*, pieteikuma Nr. 17444/04, 37.-38.punkts. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-101187%22%5D%7D> [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

⁴⁶ Ā.Meikališa, K.Strada, Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca, Raka, 2000, 256.lpp

⁴⁷ Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010, 202.lpp.

⁴⁸ A.Judins, Kriminālprocesa efektivizācija, aizsargājot sabiedrības drošību un intereses, Jurista vārds, 2014.gada 10.jūnijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264620-kriminalprocesa-efektivizacija-aizsargajot-sabiedribas-drosibu-un-intereses/> [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

pastiprināta uzmanība, bet grupējot prioritāros procesus nedrīkst aizmirst principa jēgu un būtību. Bezmērķīgi papildinot prioritārās procesa kategorijas lietas, princips sāk zaudēt savu jēgu un ar politiskiem lēmumiem tas būs izdarāms ļoti īsā laika posmā. Tā vietā, lai patiesi domātu, kā nodrošināt procesu termiņu saīsināšanu un procesu nenovilcināšanu, lai padomātu par to, ko darīt, lai lietas tiktu izmeklētas kvalitatīvi, lai pastāvētu sistēma, kurā tiesu vara tiek cieņpilni respektēta, deputāti, kuru vidū diemžēl ir ne mazums juristu, kas pasludinājuši sevi par taisnīguma sargiem, sniedz absurdu kvazirisinājumu, kas formāli izvirzīto mērķi nesasniedz, taču pamazām grauj tiesību pamatprincipus.⁴⁹ Autors pilnībā pievienojās izteiktajam viedoklim. Likumdevējam ir jāskatās kā uzlabot, padarīt vienkāršāku procesu nevis jāveido jauninājumi, neizprotot būtību un nesaprotot sekas. Pret paredzētā prioritārā papildinājuma iebilda arī nozares profesionāli, kuri ikdienā strādā ar Kriminālprocesa likumu.⁵⁰ Modelējot situāciju, kur tiesā ienāk apsūdzētais nepilngadīgais un valsts amatpersona, kuram īsti būtu priekšroka. Kurš no esošajiem procesiem ir prioritārāks par otru, likumdevējs nav iedomājies noregulēt, jo būtiskāk ir veikt papildinājumus un kropļot principa jēgu. Būtiski tomēr ir ieklausīties nozares speciālistu viedokļos un ar saprāta balsi pieņemt lēmumu, kas šajā gadījumā netika izdarīts. Ir svarīgi pieminēt, ka Latvijas Republikas Satversmē ir noteikts, ka visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.⁵¹ No principa redakcijas skatoties, izskatās, ka valsts amatpersona ir vienlīdzīgāka likuma un tiesas priekšā pār parastu personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību.

Pievēršoties pie līdzīgu noziedzīgu nodarījumu prioritāriem procesiem sākumā apskatāmi procesi pret nepilngadīgu personu salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem pret pilngadīgu personu. Lietas, kurās iesaistīts nepilngadīgais prasa īpašu procesa virzītāju sagatavotību ar izpratni šajos jautājumos. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 488.pantam, tiesā, saņemot krimināllietu, iztiesāšana ir jāuzsāk īsākā laika posmā nekā pret pilngadīgu personu. Būtiski ir pieminēt, ka arī apcietināšanas termiņi nepilngadīgajiem salīdzinājumā ar pilngadīgiem ir noteikts uz pusi mazāks. Nepilngadīgajiem ir savādāka drošības līdzekļu izvēle saistīta ar brīvības atņemšanu. Ar brīvības atņemšanu saistīts piespiedu līdzeklis kā vieglākais ir noteikts ievietošana sociālās korekcijas izglītības iestādē, kura atrodas Naukšēnos. Drošības līdzekļa pārkāpuma gadījumā, kad ir pamats lemt par drošības līdzekļa grozīšanu uz stingrāku,

⁴⁹ K.Strada-Rozenberga, Privilēģijas amatpersonām kriminālprocesā – bezatbildība vai nozēlojama nezināšana? 2014.gada 10.jūnijs, Jurista Vārds. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264623-privilegijas-amatpersonam-kriminalprocesa-bezatbildiba-vai-nozelojama-nezinanasana/> [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

⁵⁰ Vai amatpersonu lietām kriminālprocesā pienākas priekšroka. Diskusija. Jurista Vārds, 2014.gada 10.jūnijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264619-bvai-amatpersonu-lietamb-kriminalprocesa-pienakas-prieksroka/> [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

⁵¹ Latvijas Republikas Satversmes 91.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme> [Aplūkots 2020.gada 29.oktobrī].

nepilngadīgajam tiek piemērots apcietinājums un izpildi veic Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem.

Aplūkojot likumdevēja izteiktu redakciju Kriminālprocesa likuma 14.panta 4.daļā ir saskatāmas nelielas bažas. Atsaucoties uz Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta zinātniski analītiskā padomnieka J.Baumaņa pausto, likumdevējs veica grozījumus Kriminālprocesa likuma 14.panta 4.daļā, lai tiktu izpildītas Eiropas Savienības direktīvas Nr. 2011/93 prasības, sniedzot ieskatu par nepilngadīgo pratināšanas termiņiem un sasaistot to ar procesa izbeigšanu saprātīgā termiņā.⁵² Papildinot Kriminālprocesa likuma 152.pantu, likumdevējs atkal ir pavēris iespēju interpretēt termiņu, nosakot, ka nepilngadīgais cietušais nopratināms cik drīz vien iespējams un ja iespējams, pratināšanu veic viens un tas pats procesuālo darbību veicējs. Nepašaubāmi nepilngadīgas personas ir īpaši aizsargājamo personu kategorijā, jo jebkurš kriminālprocess var atstāt paliekošas sekas nepilngadīgā psihei un uztverei. Taču, ir jāatzīmē, ka direktīvas iespaidā tika papildināts princips par saprātīga termiņa beigām. Autors uzskata, ka izvērtējot Kriminālprocesa pamatprincipa – “Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā” saturu un jēgu, būtu nosakāms prioritārs process nepilngadīgām personām ne tikai personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību bet arī cietušajiem, neiedalot sīkāk, vai ir cietis no vardarbības vai cita noziedzīga nodarījuma. Brīdī, kad kriminālprocesā parādās nepilngadīga persona, tam jāklūst uzreiz par prioritāru procesu. Pēc autora domām, tikai procesi, kuros ir iesaistītas nepilngadīgas personas un procesi, kuros piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts piespiedu līdzeklis ir atzīstams par prioritāru procesu, kur procesa pabeigšana saprātīgā termiņā bez neattaisnotas novilcināšanas ir īpaši svarīga. Pašreizējā situācijā procesa virzītājam ir jāpieņem lēmums, kurš process ir svarīgāks par citu, jo likumdevējs nav noteicis prioritāro procesu hierarhiju. Jo vairāk tiek paplašināts prioritāro procesu loks, jo mazāka paliek jēga no Kriminālprocesa likuma pamatprincipa.

⁵² Ā.Meikališa, Kriminālprocesa likumam – 10, Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, Latvijas Vēstnesis, 2015, 120.lpp.

3. TIESĪBAS UZ KRIMINĀLPROCESA PABEIGŠANU SAPRĀTĪGĀ TERMIŅĀ IETEKMĒJOŠI APSTĀKĻI

Kriminālprocesa likuma 14.panta 1.daļā ir skaidrots, ka kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem. Papildus, saprātīga termiņa skaidrojumu bieži ir skaidrojusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa un Latvijas Republikas Augstākā tiesa.

3.1. Lietas apjoms un juridiskā sarežģītība

Saprātīga termiņa skaidrojumam viennozīmīgi var piekrist, jo nosakot konkrētu termiņu tiktu pārkāptas tiesības uz taisnīgu un objektīvu procesu.⁵³ Ne Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ne kāda cita persona nav uzskatījusi par nepieciešamu un lietderīgu noteikt konkrētus lietas izskatīšanas termiņus pirmās instances tiesai, apelācijas instances tiesai un kasācijas instances tiesai.⁵⁴ Tiesu praksē ir nostiprināta atziņa, ka lietas apjoms ir vērtējams pēc krimināllietu materiāliem – sējumi un lapu skaitu.⁵⁵ Arī lietas sarežģītība ir vērtējama pēc vairākiem apstākļiem. Tie var būt saistīti ar inkriminēto darbību apjomīgumu, pierādīšanas smagumu, iesaistīto personu skaitu, starptautisko sadarbību.⁵⁶ Būtiski ir pieminēt Kurzemes apgabaltiesas 2012.gada 2.marta lēmumu, kurā tika konstatēta nepamatota novilcināšana. Tiesa secināja, ka lietas apjoms ir atzīstams par nelielu, jo sašūta vienā sējumā, apjomā nedaudz virs 200 lapām. Lietā apsūdzētais ir vaļširdīgi atzinies, procesuālas darbības trīs gadu griezumā praktiski netika veiktas.⁵⁷ Tiesu praksē veidotā atziņa noteikti nevar būt par vienīgo kritēriju lietas apjoma noteikšanai. Autors uzskata, ka apjoma noteikšanai ir vērtējams, kāda informācija atrodas lietas materiālos. Vērtējot lietas apjomu, autors vēlas pieminēt masu medijos plašu rezonansi izsaukušo “Zolitūdes traģēdijas lietu”. Apskatot lietu tuvāk, ir redzams, kā lietu apjoms un sarežģītība iedarbojas uz laika termiņu. Minētā krimināllietā pirmstiesas procesā atradās divus gadus, iztiesāšanā nedaudz vairāk kā trīs gadus. Laika posmā no 2015.gada decembra līdz 2019.gada oktobrim Zolitūdes traģēdijas lietā kopumā tika nozīmētas 188 tiesas sēdes, no

⁵³ S.Trechsel, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford University Press, Oxford, 2006, 137.lpp.

⁵⁴ R.E.Kostoris, Handbook of European Criminal Procedure, Springer, 2014, 108.lpp.

⁵⁵ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Kurzemes apgabaltiesas 2012.gada 2.marta spriedums krimināllietā Nr.11270044711. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=51012597&callfrom=> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

kurām 16 sēdes tika atliktas, 15 sēdes noņemtas no izskatīšanas.⁵⁸ Lietā piedalījās 15 advokāti, 9 apsūdzētie, 267 cietušie, 10 eksperti, 5 Juridiskas personas, kuru interesēs darbojušies apsūdzētie, 153 liecinieki un 3 prokurori. Aplūkojot Tiesu informācijas sistēmu redzams, ka krimināllieta 83 sējumos saņemta tiesā 2015.gada 9.oktobrī, pirmā tiesas sēde nozīmēta 2015.gada 8.decembrī.⁵⁹ Saīsināts spriedums pasludināts 2020.gada 18.februārī, pilna sprieduma pieejamība noteikta 2020.gada 13.martā. 2020.gada 13.martā tika grozīts pilna sprieduma sastādīšanas termiņš uz 2020.gada 16.novembri. Likumdevējs ir noteicis tiesai tiesības pārcelt vienu reizi pilna sprieduma sastādīšanas datumu, kā vienu no pirmajiem kritērijiem minot lietas apjomu un juridisko sarežģītību.⁶⁰ Likumsakarīgi, ka tiesa minētās tiesības arī izmantoja. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas priekšsēdētājas pauda viedokli, ka maldināt sabiedrību, ka lieta tiek novilcināta ir dažu personu neacceptējama vēlme vairot savu pozitīvo publicitāti uz cietušo rēķina. Būtu uzteicama šo personu vēlme iedziļināties lietas virzībā regulāri, ne tikai Zolitūdes traģēdijas atceres dienā. Komunikācija un objektīva faktu atspoguļošana radītu lielāku izpratni gan sabiedrībā, gan, jo īpaši, cietušo apziņā – tiesa dara savu darbu ar nenovērtējamu atdevi un pēc labākās sirdsapziņas. Šī ir viena no apjomīgākajām lietām valsts vēsturē un pēc manā rīcībā esošās informācijas, neviena tik apjomīga lieta nav tik ātri virzījusies uz priekšu kā Zolitūdes krimināllieta.⁶¹ Zvērināts advokāts Jānis Kubilis sniedza viedokli, ka apjomīgu un sarežģītu lietu gadījumā, kurās ir daudzi procesa dalībnieki, lietas iztiesāšana neizbēgami ir ilga, tam iemesls nav saistāms ar tiesas, valsts apsūdzības uzturētāja vai aizstāvja nepienācīgu vai negodprātīgu rīcību. Procesā ātrums nav un nevar būt pašmērķis vai iemesls liegt procesa dalībniekiem izlietot to tiesības. Taisnīgs lietas iznākums ir daudz būtiskāks, ko iespēju robežās jāvar nodrošināt saprātīgā termiņā.⁶² Autors pievienojas paustajam viedoklim, jo izrietot no lietas apjoma un juridiskās sarežģītības, tiesas process noritēja raiti un tiesa nenovilcināja lietas iztiesāšanu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka lietas apjoms un juridiskā sarežģītība nevar būt par iemeslu nepamatotai lietas novilcināšanai.⁶³ Būtiski ir pieminēt, ka pirmās instances tiesas priekšsēdētāja, izvērtējot lietas apjomu un sarežģītību, izmantoja Kriminālprocesa likuma 447.panta 3.daļas tiesības un noteica

⁵⁸ Kopsavilkums par Zolitūdes traģēdijas lietu. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/310873-zolitudes-lieta-jauns-tiesas-sastavs-ilgstoso-tiesvedibu-klust-mazak-2019> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁵⁹ Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=66485468&callfrom=> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶⁰ Kriminālprocesa likuma 530.panta 4.daļa. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶¹ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas priekšsēdētāja A.Buliņa, Kā virzās Zolitūdes lietas tiesas process. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/Contents/Item/Display/5939> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶² J.Kubilis. Saīsinātais spriedums Zolitūdes krimināllietā. Jurista Vārds, 2020.gada 25.februāris. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276112-saisinatais-spridums-zolitudes-kriminallieta/> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶³ Jeremy McBride, Human rights and criminal procedure. The case law of the European Court of Human Rights, 2009, 360.lpp. Pieejams: <https://rm.coe.int/090000116806f0ef9> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

koleģiālu lietas iztiesāšanu 3 tiesnešu sastāvā, kas viennozīmīgi tikai veicināja un nodrošināja raitāku lietas iztiesāšanu. Pēc autora domām, šis ir spilgts piemērs, kad tiesas priekšsēdētāja organizējot tiesas darbu un nodrošinot saprātīga termiņa ievērošanu apjomīgas krimināllietās var nozīmēt iztiesāšanu koleģiālā sastāvā. Likumdevējs šādu iespēju nodrošināja ar 2009.gada 16.jūnija grozījumiem Kriminālprocesa likuma 447.pantā, kuru pieņēma steidzamības kārtībā, kur atteicās no tiesas piesēdētāju līdzdalības tiesas spriešanā un noteica tiesas priekšsēdētājam tiesības noteikt krimināllietas koleģiālu iztiesāšanu.⁶⁴ Iespēja pirmās instances tiesā krimināllietas iztiesāt koleģiāli trīs tiesnešu sastāvā Kriminālprocesa likumā izdzīvoja vien 11 gadus. Likumdevējs ar 2020.gada 11.jūnija grozījumiem Kriminālprocesa likumā šādu iespēju liedza, kas autoraprāt, bija liela kļūda. Pirmās instances tiesā nozīmēt krimināllietas iztiesāšanu koleģiāli bija tiesas priekšsēdētāja tiesības, nevis pienākums. Autors uzskata, ka iespēja nozīmēt krimināllietas iztiesāšanu koleģiāli bija nozīmīgs instruments saprātīga termiņa nodrošināšanā pirmās instances tiesā lietās, kuras ir apjomīgas un juridiski sarežģītas, kā piemēram, iepriekš pieminētā Zolitūdes traģēdijas lieta, kura visticamāk nebūtu iztiesāta vienpersoniski līdz 2020.gada 18.februārim, kad tika pasludināts saīsināts spriedums. Apskatot lietu no juridiskās sarežģītības puses, lielākoties tiek akcentēts, ka tās ir lietas, kurās apsūdzētas tiek vairākas personas, vairāki cietušie un daudz liecinieku, kā arī noziedzīga nodarījuma veids. Par sarežģītām uzskata lietas par liela apmēra ekonomiska rakstura noziegumiem, kuros ir liels aizdomās turēto un apsūdzēto skaits, kā arī noziegumus pret valsti.⁶⁵ Autors uzskata, ka papildus ir vērtējams apstāklis, vai noziedzīgs nodarījums izdarīts vairākās epizodēs, vai eksistē noziedzīgu nodarījumu kopība, vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanā ir izmantoti netipiski rīki, jo kopskatā skatot noziedzīgu nodarījumu var saprast un izvērtēt pierādīšanas smaguma pakāpi. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Pelissier un Saasi pret Franciju* pateica, ka ekonomiska rakstura noziedzīgu nodarījumu lietas nedrīkst uzreiz tikt pieskaitītas pie sarežģītām lietām.⁶⁶ Laikam ejot, Eiropas Cilvēktiesību tiesu prakse ir pamainījusies, nosakot, ka sarežģītās lietās ir jāizvērtē, vai atbildīgās institūcijas darbojušās pietiekami efektīvi un nav pieļāvušas neattaisnotu bezdarbību.⁶⁷ Ir jāatceras, ka Kriminālprocesa likuma 14.pants ir obligāts un saistošs visiem procesa virzītājiem neatkarīgi kurā posmā atrodas krimināllieta. Autors uzskata,

⁶⁴ Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010, 207.lpp.

⁶⁵ J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 25.marta spriedums lietā *Pelissier and Saasi v France*, pieteikuma Nr. 25444/94. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-58226%22%5D%7D> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

⁶⁷ J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [Aplūkots 2020.gada 2.novembrī].

ka nosakot lietas sarežģītību, procesa virzītājam ir jāspēj argumentēti pamatot savu rīcību un kādi apstākļi tika ņemti vērā iegrupējot lietu sarežģītu procesu kategorijā. Procesā gaitā ir iespējams apskatīties un konstatēt, vai procesa virzītājs ir virzījis procesu bez novilcināšanas, jo jebkurai procesuālai darbībai ir jābūt fiksētai ar datumu un procesuālai darbībai būs atgriezeniskā saite vai rīcības modelis turpmāku darbību veikšanai. Kā piemēram, procesa virzītājam ir jāpamato, vai ekspertīze lietā bija veicama (nepieciešama), vai tā tika nozīmēta aktivitāšu imitēšanai, apskatot un izvērtējot lietas materiālus tas būs saprotams. Piemērojot, piemēram, piespiedu atvešanu būs atgriezeniskā saite – cilvēks tiks atvests jeb būs paziņojums, ka cilvēks netika sastapts, pēc šādas darbības ir jāseko nākošai darbībai. Procesā, kurā tiks konstatēta lietas novilcināšana, nevārēs vairs atsaukties uz lietas apjomu un juridisko sarežģītību.

3.2. Procesuālo darbību daudzums un procesuālo pienākumu izpilde

Kriminālprocess ir secīgs darbību kopums kuru ietekmē procesa virzītāja darbība vai bezdarbība. Procesuāla darbība ir Kriminālprocesa likumā pieļauta darbība, ko realizē izziņas izdarītājs, prokurors, tiesnesis un tiesa nolūkā atklāt noziedzīgus nodarījumus, noskaidrot vainīgos un piemērot likumu tā, lai nodarījuma izdarītāji tiktu taisnīgi sodīti, bet neviens nevainīgais netiktu saukts pie kriminālatbildības un notiesāts.⁶⁸ Lai arī jēdziena skaidrojums ir sens un spēkā esošais Kriminālprocesa likums vairs neparedz izziņas izdarītāju, joprojām ir saglabājusies jēdziena būtība. Lai process noritētu secīgi un raiti, procesa virzītājam ir jāizvēlas tikai nepieciešamās procesuālas darbības. Jebkurai procesuālajai darbībai ir jābūt nepieciešamai procesa raitākai virzīšanai. Procesā virzītājam, izvērtējot lietas apstākļus, jāspēj objektīvi pieņemt lēmums par turpmāko darbību veikšanu bez neattaisnotas novilcināšanas. Kā piemēram darbā jau pieminētu ekspertīzi vai kratīšanas veikšanu. Iespējams, ka lietas materiālos pierādījumu kopums jau ir pietiekošs, lai varētu pierādīt personas vainu inkriminētajā noziedzīgā nodarījumā. Šeit ir atkal jāpiebilst, ka būtiska procesa ietvaros ir ciešai sadarbībai starp izmeklētāju un uzraugošo prokuroru. Kā autors norādīja, procesa pamatā ir secīgu darbību kopums, kuru piepilda procesa virzītāji atbilstoši procesa posmam un uzraugošam prokuroram ir ekskluzīva iespēja pirmo procesa posmu papildināt. Izmeklēšanas laikā ir noteikts specifisks procesuālo darbību kopums un veikšanas procesuālā forma – izmeklēšanas laikā iespējama visu izmeklēšanas, speciālo izmeklēšanas darbību veikšana,

⁶⁸ Juridisko terminu vārdnīca, Nordik, 1998, 215.lpp.

piespiedu līdzekļu piemērošana.⁶⁹ Izmeklēšanas posmā notiek visaktīvākais darbs, jo tieši izmeklētājs, kā procesa saimnieks, vada procesu, tendētu uz pietiekamu ziņu iegūšanu, ko vēlāk izmantot kā pierādījumus. Uzsākot izmeklēšanu, izmeklētājs veic darbības, kuras noteiktas Kriminālprocesa likuma 10. un 11.nodaļā. Būtiski ir pieminēt, ka likumdevējs ir atviegojis procesuālo darbību fiksēšanas formu – noteicis, ka vairākas procesuālas darbības ir iespējams fiksēt vienā protokolā un paplašinājis kategoriju lēmumiem, kurus var pieņemt rezolūcijas veidā, kā arī iespēju izmantot skaņu un video fiksēšanu procesuālas darbības veikšanā. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 397.panta 2.daļai, izmeklēšanu veic līdz brīdim, kamēr iestājas kriminālatbildības noilgums, ja netiek noskaidrota vainīgā persona. Izmeklētājam, izvērtējot noziedzīga nodarījuma raksturu, jāapzina personu pratināšanas loks. Jo vairāk personu būs iesaistītas, jo ilgāks būs pierādījumu savākšanas laiks. Būtu apšaubāma procesa virzītāja rīcība, ja, piemēram, vienu liecinieku aicinātu tikai ar pavēstes starpniecību vairākas reizes, nepiemērojot piespiedu līdzekli – piespiedu atvešanu. Protams, piespiedu atvešanas piemērošana ir procesa virzītāja tiesības, nevis pienākums, bet jāpatur prātā, ka procesa virzītājam ir jānodrošina nepieciešamās personas klātbūtne kriminālprocesa norisē un jāpabeidz process saprātīgā termiņā. Apšaubīta tiktu arī procesa virzītāja rīcība, ja procesa ietvaros tiktu veikts izmeklēšanas eksperiments vai liecību pārbaude uz vietas, vai arī veikta izņemšana vai kratīšana un apskatot kopskatā veiktās procesuālas darbības ar noziedzīga nodarījuma raksturu, tās nemaz nebija nepieciešamas. Izvērtējot piespiedu atvešanas piemērošanu, autors uzskata, ka izpilde būtu nododama pašvaldības policijai, kura nereti piespiedu atvešanu īsteno efektīvāk kā Valsts policija. Autors uzskata, ka procesuālu darbību daudzums, kā ietekmējošs apstāklis uz procesa norisi ir redzams jau aplūkotā Zolitūdes traģēdijas vietā. Minētajā lietā kopumā ir pieņemti 24 lēmumi, no kuriem pieņemti 11 lēmumi par piespiedu atvešanu, 1 lēmums par drošības līdzekļa grozīšanas noraidīšanu, 5 lēmumi par drošības līdzekļa grozīšanu, 5 lēmumi par ekspertīzes noteikšanu un 2 lēmumi par atstatīšanu.⁷⁰ Aplūkotajā krimināllietā ir redzams, ka saprātīgu termiņu ietekmējoši faktori bija liels iesaistīto personu loks – apsūdzētie, advokāti, cietušie, juridiskas personas un eksperti, procesuālo darbību daudzums un attieksme pret pienākumu izpildi. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir teikusi, ka tiesā nedrīkst būt nepieļaujami pārtraukumi un neaktīvi periodi, kuros procesā netiek veiktas darbības.⁷¹ Aplūkojot Zolitūdes krimināllietas tiesu sēžu grafiku, secināms, ka iztiesāšana notikusi raiti. Valsts policija sniedzot

⁶⁹ Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010, 577.lpp.

⁷⁰ Krimināllietā Nr. 11511002713, Pieejams:

<https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=66485468&callfrom=> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

⁷¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 25.marta spriedums lietā *Pelissier and Saasi v France*, pieteikuma Nr. 25444/94. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58226%22%5D%7D> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

savu viedokli “Jurista Vārds” norādīja, ka izmeklēšana tika veidota tā, lai panāktu maksimālu rezultātu, un norādīja, ka policijas darbinieki bija drosmīgi un kārtīgi iedziļinājās procesos. Viņi neapstājās vien pie nepareizā kopņu aprēķina slodzes, bet raudzījās un izmeklēja plašāk, lai atklātu arī iespējamus vaininiekus, kuri būvniecības procesā, ja pienācīgi veiktu savus pienākumus, varēja pamanīt iepriekš pieļautās aprēķinu kļūdas. Līdz ar to nav pamata pārmet, ka policija veikusi nepareizu un nekvalitatīvu izmeklēšanu. Nenoliedzami var teikt, ka policija izmeklēšanā izdarīju visu iespējamo un pat vairāk.⁷² Būtiski ir uzvērt, ka lietas iztiesāšana nav procesuāla darbība, bet gan procesuāla stadija.⁷³ Procesuālā stadijā – posmā, tiesa veic procesuālas darbības, kā piemēram liecinieku, cietušo, apsūdzēto pratināšanu, pieteiktu lūgumu izmeklēšanu. Aplūkojot minētās krimināllietas termiņus ir redzams, ka pirmstiesas process ilga divus gadus, iztiesāšanā krimināllietā atradās piecus gadus. Pēc pilna tiesas sprieduma sastādīšanas būs redzams, vai tiesa spriedumā būs vērtējusi saprātīga termiņa tecējumu.

Autora ieskatā ir vērts apskatīties par procesuālajam darbībām krimināllietu, kuras izmeklēšana ilgst divarpus gadus. 2018.gada 30.maijā Rīgā tika nošauts maksātspējas administrators Mārtiņš Bunkus. Bijušais Valsts policijas priekšnieks I.Ķuzis 2018.gada oktobrī informēja, ka joprojām turpinās izmeklēšana. Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizmeklēšanas pārvaldes Slepkavību atklāšanas un personu meklēšanas nodaļas izmeklētājā kriminālprocesā līdz šim nopratināti vairāk nekā 100 liecinieki, kā arī papildus aptaujātas vairāk nekā 200 personas saistībā ar visām kriminālprocesā izvirzītajām versijām. Ir veiktas vairākas kratīšanas, notikuma vietu apskates (tostarp piesaistot kinologus un ekspertus) un izmeklēšanas gaitā iegūto priekšmetu un dokumentu analīze. Tāpat ir iegūti ļoti liels video ierakstu apjoms (aptuveni 36 TB) tostarp no vairāk nekā 50 iestāžu videokameru ierakstiem, kuri tiek rūpīgi pārbaudīti un analizēti, papildus pieprasīta liela apjoma informācija no elektronisko sakaru operatoriem. Izmeklēšanā nozīmētas 16 nepieciešamās ekspertīzes un tiek skaidroti ar noziegumu saistītie fakti un iespējamās vainīgās personas. Tāpat, kriminālprocesa izmeklēšanas laikā Valsts policija vērsusies pie septiņu valstu tiesībsargājošām iestādēm ar ļoti konkrētiem izmeklēšanu interesējošiem jautājumiem, saistībā ar M.Bunkus slepkavību saistītiem faktiem un personām.⁷⁴ 2019.gada 10.jūlijā tika sniegta informācija, ka policija ir izvērsusi plašu starptautisko sadarbību, kas ietver informācijas apmaiņu un tiesiskās

⁷² Saīsinātais spriedums Zolitūdes krimināllietā. Jurista Vārds, 2020.gada 25.februāris. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276112-saisinatais-spriedums-zolitudes-kriminallieta/> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

⁷³ LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 27. janvāra lēmums lietā Nr. SKK 01-0032/06. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=656346&cause=> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

⁷⁴ I.Ķuzis. Bunkus slepkavības izmeklēšana: izmeklēšanas kopainu redz tikai izmeklētāji. 2018.gada 25.oktobris. Pieejams: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/299704-bunkus-slepkavibas-izmeklesana-izmeklesanas-kopainu-redz-tikai-izmekletaji-2018> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

palīdzības lūgumus starp piecām Eiropas Savienības dalībvalstīm un trīs NVS dalībvalstīm. Starptautiskā sadarbībā tiek izmantoti starptautiskās kriminālpolicijas organizācijas “Interpols” un Eiropas Savienības tiesībsardzības aģentūras “Eiropols” kanāli. Kopumā noplatināti jau 150 liecinieki, aptaujātas vairāk kā 200 personas un nozīmētas vairāk kā 20 ekspertīzes.⁷⁵ Uz doto brīdi, aizdomās turētā statuss nevienai personai nav piemērots. Apskatot Bunkus slepkavības lietas apstākļus un Valsts policijas sniegtu informāciju ir redzams, ka lieta ir sarežģīta, apjomīga, kurā veicamas daudz procesuālas darbības, tai skaitā starptautiska sadarbība, kas pati par sevi ir laikietilpīgs process. Valsts policija uzsvēra, ka nav iespējama publiska kriminālprocesa izmeklēšana, tāpēc pastāv arī izmeklēšanas noslēpums, kas policijai ļauj īstenot izmeklēšanas taktiku un metodiku, kuras mērķis ir atklāt un aizturēt vainīgās personas un panākt tiesisko noregulējumu, kas noslēdzas ar vainīgo personu notiesājošiem spriedumiem. Un tieši tāpēc šajā izmeklēšanas stadijā, par to, ko ir izdarījusi, dara vai plāno veikt policija, publiski nav apspriežams.⁷⁶ Autors uzskata par nepieciešamu pieminēt zvērināta advokāta A.Berezina pausto viedokli “Jurista Vārds”⁷⁷ par atteikšanos no izmeklēšanas noslēpuma, kurš noteikts Kriminālprocesa likuma 375.panta 1.daļā, liberalizējot kriminālprocesa pirmstiesas posmu, nosakot pirmstiesas kriminālprocesā sacīkstes elementu, kas ļautu atvieglot un paātrināt tiesas procesu. Autors pievienojas bijušā Valsts policijas priekšnieka I.Ķuza paustajam viedoklim par izmeklēšanas noslēpuma būtību. Autors nevar pievienoties zvērināta advokāta A.Berezina viedoklim par procesa liberalizēšanu pirmstiesas procesā. Protams, ir nepieciešams ievērot saprātīgus termiņus, bet procesa vienkāršošana un paātrināšana nevar kļūt par prioritāru pašmērķi, apdraudot objektīvu procesu un tiesības uz taisnīgu tiesu. Autora ieskatā, viens kriminālprocesa pamatprincips nevar prevalēt pār visu procesu un sacīkstes institūts noteikti nav iekļaujams Kriminālprocesa likuma normās.

3.3. Attieksme pret procesuālo pienākumu pildīšanu

Saprātīga termiņa nodrošināšana ir valsts atbildība. Procesā virzītājiem jāvirza process maksimāli vienkāršākā veidā bez neattaisnotas novilcināšanas. Masu medijos regulāri tiek uzsvērts par ilgajiem kriminālprocesiem, kur nereti tiek vainoti izmeklētāji, prokurori un tiesa.

⁷⁵ 10.07.2019. “Izskan versija, ar ko, iespējams, saistīta Mārtiņa Bunkus slepkavība”. Pieejams: <https://www.la.lv/izskan-versija-ar-ko-iespejams-saistita-martina-bunkus-slepkaviba> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

⁷⁶ I.Ķuzis. Bunkus slepkavības izmeklēšana: izmeklēšanas kopainu redz tikai izmeklētāji. 2018.gada 25.oktobris. Pieejams: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/299704-bunkus-slepkavibas-izmeklesana-izmeklesanas-kopainu-redz-tikai-izmekletaji-2018> [Aplūkots 2020.gada 3.novembrī].

⁷⁷ A.Berezins. Pirmstiesas kriminālprocesa liberalizācija kā tiesu noslogotības mazināšanas instruments. Jurista Vārds, 12.05.2020., Nr. 19 (1129), 52.-53.lpp.

Katrai legālas izcelsmes monētai ir divas puses, līdzīgi ir arī kriminālprocesos, kur no vienas puses ir procesa virzītājs, no otras puses procesā iesaistītās personas – persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, aizstāvis, cietušais, liecinieki u.c. Procesā virzību iespaido ne tikai procesa virzītājs, bet arī iesaistīto personu attieksme pret procesuālo pienākumu pildīšanu. Protams, personai ir noteiktas gan tiesības, gan pienākumi un tiesību realizēšana nevar tikt uzskatīts par pārkāpumu.⁷⁸ Taču, ar savu darbību vai bezdarbību persona var būtiski ietekmēt procesa gaitu. Likumdevējs ir noteicis to personu loku, kuru klātbūtne procesā ir obligāta. Ja izsauktā persona neierodas pie procesa virzītāja bez neattaisnota iemesla, procesa virzītājs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par piespiedu atvešanu un piemērot piespiedu naudu. Autors uzskata, ka pozitīvi ir vērtējami Kriminālprocesa likuma 292.panta grozījumi ar kuriem palielināja piespiedu naudu no vienas minimālās mēnešalgas līdz trijām minimālajām mēnešalgām. Autora ieskatā, minētais grozījums daļēji varētu disciplinēt procesa dalībniekus, jo trīs minimālās mēnešalgas autors vērtē kā joprojām zemu sliekšni. Piespiedu naudu var piemērot ikvienai personai, izņemot prokuroru un advokātu, kuru piemēro jau pēc notikuša procesuāla pārkāpuma, t.i. uzliktu pienākumu apzinātu nepildīšanu.⁷⁹ Praksē visbiežāk piespiedu naudu piemēro lieciniekiem, kuri ignorē prasību ierasties procesa virzītāja noteiktā laikā un vietā. Apskatot krimināllietas Nr. 15830001814 virzību tiesas izmeklēšanā redzams, ka lieciniece četras reizes neieradās uz tiesas sēdi. Pēc atkārtotas neierašanās uz tiesas sēdi, 2018.gada 18.janvārī pieņemts lēmums par piespiedu naudas uzlikšanu 50.00 eiro apmērā, 2018.gada 1.martā atkārtoti pieņemts lēmums par piespiedu naudu uzlikšanu 150.00 eiro apmērā, 2018.gada 4.aprīlī atkārtoti pieņemts lēmums par piespiedu naudas uzlikšanu 430.00 eiro apmērā.⁸⁰ Jāpiebilst, ka lieciniece samaksāja visu piespiedu naudu 630.00 eiro apmērā un ieradās uz tiesas sēdi. Piespiedu naudai ir jākalpo kā palīginstrumentam, lai disciplinētu procesa dalībniekus. Autora ieskatā, piespiedu nauda viennozīmīgi būtu palielināma līdz sešām minimālām mēnešalgām. Piedevām, autora ieskatā ir problēma ar piespiedu naudas piemērošanu tieši pirmstiesas procesā. Likumdevējs ir deleģējis samērā plašas pilnvaras izmeklētājam un prokuroram veikt procesuālas darbības, bet tai pašā laikā ir sarežģījis procesu, kā izmeklētājs un prokurors var piemērot piespiedu naudu. Izmeklētājam un prokuroram joprojām ir jāvēršas ar protokolu pie izmeklēšanas tiesneša lēmuma pieņemšanai par piespiedu naudas piemērošanu.⁸¹ Izvērtējot piespiedu naudas piemērošanas un atbrīvošanas kārtību, autors uzskata, ka būtu jāparedz

⁷⁸ S.Trechsell, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford University Press, Oxford, 2006, 136.lpp.

⁷⁹ Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Latvijas Vēstnesis, 2019, 799.lpp.

⁸⁰ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumi krimināllietā Nr. 15830001814. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal/> [Aplūkots 2020.gada 5.novembrī].

⁸¹ Kriminālprocesa likuma 293.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 5.novembrī].

izmeklētājam un prokuroram tiesības pieņemt lēmumu par piespiedu naudas piemērošanu patstāvīgi. Apskatot šī brīža regulējumu, lēmumu par piespiedu naudas piemērošanu pirmstiesas procesā pieņem izmeklēšanas tiesnesis uz procesa virzītāja protokola pamata.⁸² Pēc lēmuma saņemšanas, persona ir tiesīga vērsties pie izmeklēšanas tiesneša desmit dienu laikā ar lūgumu atbrīvot vai samazināt piespiedu naudu.⁸³ Persona šajā gadījumā lūgumu adresē izmeklēšanas tiesnesim, mērķis nav sasniegts, jo persona nesazinās ar procesa virzītāju. Līdzīgs regulējums atrodams arī Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 118.pantā, kur procesa virzītājs sastāda protokolu un nosūta to tiesai, kura izskata jautājumu tiesas sēdē piecu dienu laikā.⁸⁴ Autors uzskata, ka ir jāparedz izmeklētājam un prokuroram tiesības patstāvīgi pieņemt lēmumu par piespiedu naudas piemērošanu, nosakot, ka lūgums par piespiedu naudas atbrīvošanu vai samazināšanu iesniedzams procesa virzītājam, kurš nekavējoties to nodod izlemšanai – ja lēmumu pieņēmis izmeklētājs, lūgumu izskata uzraugošais prokurors, ja lēmumu pieņēmis prokurors, lūgumu izskata amatā augstāks prokurors. Izvērtējot piespiedu naudas, kā procesuālu sankciju, raksturu, būtību un tiesību aizskārumu, redzams, ka procesuālas sankcijas aizskārumus nav vērtējams tik ļoti būtisks, jo pastāv atgriezenisks mehānisms, respektīvi, personai ir tiesības lūgt atbrīvot vai samazināt no piespiedu naudas. Salīdzinot piemēram ar piespiedu atvešanu, kuru patstāvīgi ir tiesīgs piemērot procesa virzītājs, ietekme uz personas tiesību aizskārumu ir krietni lielāka, jo uz īsu laiku tiek ierobežotas personas tiesības uz brīvu pārvietošanos. Autors uzskata, ka piespiedu nauda būtu piemērojama arī aizstāvjiem. Pašreizējā likuma redakcijā, advokātam, kurš nevar ierasties uz tiesas sēdi ir pienākums nodrošināt cita aizstāvja klātbūtni tiesas sēdē. Praksē diemžēl minētais regulējums ne vienmēr strādā. Piemēram, 2020.gada 4.novembrī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā bija nozīmēta iztiesāšanai krimināllieta, kurā advokāts lūdza tiesai atlikt lietas iztiesāšanu, jo nevar ierasties uz tiesas sēdi un nevar nodrošināt cita aizstāvja klātbūtni tiesas sēdē. Vērtējams apstāklis, cik lielas pūles advokāts pielika un cik lielu advokātu loku apzināja, lai nodrošinātu cita aizstāvja dalību tiesas sēdē.⁸⁵ Minētajā gadījumā, tiesa var aprobežoties tikai ar ziņošanu advokātu padomei.

Krimināllietas iztiesāšanā ir nepieciešama apsūdzētā klātbūtne, ar izņēmumu, kad krimināllieta tiek iztiesāta bez apsūdzētās personas. Lai arī valstij ir pienākums nodrošināt procesa norisi saprātīgā termiņā, arī aizstāvības puses rīcība un attieksme var šo termiņu

⁸² Turpat.

⁸³ Kriminālprocesa likuma 294.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 5.novembrī].

⁸⁴ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, Статья 118. www.pravo.gov.ru [Aplūkots 2020.gada 5.novembrī].

⁸⁵ Iesniegums Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas krimināllietā Nr. 11815001115. (Nav publicēts).

ietekmēt. Ir saprotams, ka aizstāvības puses atsaucīga attieksme pret izmeklēšanu un tiesu var palīdzēt paātrināt procesu, savukārt daudzas sūdzības, pieteikumi vai lūgumi, visticamāk, var sniegt pretēju efektu.⁸⁶ Apskatot tautā saucamo Lemberga prāvu zināms, ka apsūdzētais Aivars Lembergs 2019.gada jūnijā vērsās pie tiesas, lai dotu laiku noslēgt vienošanos ar citu aizstāvi. Lai nodrošinātu tiesības un aizstāvību un ievērotu saprātīgu termiņu, tiesa noteica laiku līdz 2019.gada 3.septembrim, lai apsūdzētais varētu izvēlēties aizstāvi. Pretējā gadījumā aizstāvi nodrošinās valsts. Ņemot vērā apstākli, ka apsūdzētais Aivars Lembergs vienošanos nenoslēdza, aizstāvi norīkoja zvērinātu advokātu vecākais, kurš lūdza tiesai sešu mēnešu laika posmu, lai sagatavotos aizstāvībai.⁸⁷ Tiesa apmierināja lūgumu, pretējā gadījumā tas varētu novest pie Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 6.panta pārkāpuma. Jāpiebilst, ka Lemberga prāvā tiesa aktīvi izmanto Kriminālprocesa likuma grozījumus, nosakot termiņu debašu runām un tiesas tiesības pārtraukt debašu runu, ja tiek runāts ārpus vienošanās ar apsūdzēto saturu. Lemberga prāvā tiesa vairākkārt aizstāvībai ir norādījusi, ka tā novilcina tiesas procesu, atkārtoti debatējot par vieniem un tiem pašiem apstākļiem.⁸⁸ Protams, vērtējama ir tiesas rīcība, vai procesa raitākas norises nodrošināšanai netiek ierobežotas personu tiesības uz taisnīgu tiesu, kur debatēm un pēdējam vārdam ir būtiska nozīme.⁸⁹ Tikai vērtējot kopsakarā visu aizstāvju debašu runas, varēs nonākt pie slēdziena, vai tiesa nav ierobežojusi tiesības uz taisnīgu tiesu.

Kriminālprocesa likuma 463.pants nosaka, ka apsūdzētā piedalīšanās krimināllietas iztiesāšanā ir obligāta.⁹⁰ Autora ieskatā, no minētās normas nav pieļaujamas atkāpes un apsūdzētajam ir jāierodas izmeklēšanas iestādē, prokuratūrā vai tiesā, ja ir saņemta pavēste. Piemērojot apsūdzētajam drošības līdzekli, netiek veikta pienācīga uzraudzība, jo attiecīgais policijas iecirknis informāciju par drošības līdzekļa ievērošanu sniedz tikai tad, kad to pieprasa procesa virzītājs. Drošības līdzekļa pārkāpuma gadījumā, valsts policijai būtu nekavējoties jāinformē procesa virzītāju, lai raitāk virzītu procesu un nepieciešamības gadījumā lemtu jautājumu par drošības līdzekļa grozīšanu. Būtiski ir pieminēt Latvijas Universitātes Juridiskās

⁸⁶ J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [Aplūkots 2020.gada 5.novembrī].

⁸⁷ Tiesas paziņojums: Advokātam G. Ivankinam noteikts termiņš, lai iepazītos ar lietas materiāliem. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/aktualitates/advokatam-g-ivankinam-noteikts-termins-lai-iepazitos-ar-lietas-materialiem-9173> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁸⁸ R.Rozenbergs, U.Dreiblats, Tiesa t.s. Lemberga prāvā vēlas rediģēt debašu runas saturu. Pieejams: <https://neatkariga.nra.lv/tieslietas/323422-tiesa-t-s-lemerga-prava-velas-rediget-debasu-runas-saturu> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁸⁹ Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma jaunāko grozījumu komentārs un subjektīvs vērtējums daudzsolosajām prognozēm. Jurista Vārds, 2020.gada 21.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276928-kriminalprocesa-likuma-un-kriminallikuma-jaunako-grozijumu-komentars-un-subjektivs-vertejums-daudzsolosajam-prognozem/> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁹⁰ Kriminālprocesa likuma 463.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

fakultātes doktoranta pētījumu par drošības līdzekļa piemērošanu pirmstiesas procesā. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Juridisko jautājumu un cilvēktiesību komitejas beidzamajā ziņojumā par apcietinājuma piemērošanas jautājumiem secināts, ka atbilstoši 2015. gada datiem Latvijā apcietināto personu skaits ir viens no lielākajiem starp Eiropas Padomes dalībvalstīm, proti, tas teju divreiz pārsniedz vidējo skaitu. Pētījuma autors darbā norāda, ka Latvijā apcietināto skaits 2015.gadā uz 100 000 iedzīvotājiem ir 61,9, savukārt jaunākā statistika iezīmē vēl drūmāku ainu, uz 100 000 iedzīvotājiem ir 74 apcietinātie.⁹¹ Autors uzskata, ka statistikas dati ir savijami kopā ar apsūdzēto attieksmi pret pienākumu izpildi. Pētījumā tika skatīti apcietinātie pirmstiesas procesā, kas ietver sevī piemērotos pirmreizējos drošības līdzekļus – apcietinājums un grozītos drošības līdzekļus uz apcietinājumu. No Tiesu informācijas sistēmas ir redzams, ka pirmās instances tiesas no 2020.gada 1.janvāra līdz 2020.gada 6.novembrim ir pieņēmušas 90 lēmumus par drošības līdzekļa grozīšanu uz apcietinājumu, savukārt 2019.gadā kopumā drošības līdzekļi uz apcietinājumu grozīti 174 reizes.⁹² Neizbēgami, ka apsūdzētajam izvairoties no kriminālprocesuālajiem pienākumiem, drošības līdzeklis tiek grozīts uz apcietinājumu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka atsevišķos izņēmuma gadījumos brīvības atņemšana var būt vienīgais līdzeklis, kas garantē apsūdzētā klātbūtni procesa virzībā.⁹³ Autors uzskata, ka būtiski ir pieminēt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas krimināllietu Nr. 11092123713, kur šī gada jūlijā Augstākā tiesa atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību. Krimināllietā Nr. 11092123713 tika apsūdzēti trīs apsūdzētie.⁹⁴ Viens apsūdzētais atradās brīvībā – vainu atzina, otrs apsūdzētais atradās apcietinājumā, jo izvairījās no krimināllietas iztiesāšanas – vainu neatzina, trešais apsūdzētais atradās ieslodzījumā – izcieta sodu pēc cita sprieduma, arī vainu neatzina. Pēdējai apsūdzētajai personai tuvojās soda izciešanas termiņa beigas ieslodzījuma vietā. Sīkāk autors apskatīs

⁹¹ Agramunt P. Abuse of pre-trial detention in States Parties to the European Convention on Human Rights. Report of The Committee on Legal Affairs and Human Rights. Strasbourg: Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2015, 11.lpp.; A.Smans, Pirmstiesas kriminālprocesa traucēšanas risks kā pamats ar brīvības atņemšanu saistītā drošības līdzekļa piemērošanai. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums, Latvijas Universitāte, 2020, 133.lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/52236/LU78-jur-zin.pdf> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁹² Procesuālo sankciju un piespiedu līdzekļu piemērošana, Tiesu informācijas sistēma. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 4.maija spriedums lietā „*Ambruszkiewicz v. Poland*”, pieteikuma Nr.38797/03, Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-75344%22%7D> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁹⁴ Krimināllietā Nr. 11092123713. Pieejams:

https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STAT_PROC_ENTER&task=edit&procid=69534105&topmenuid=227&stack=https%3A%2F%2Ftis.ta.gov.lv%2Ftisreal%3F%26AjaxB%3D1%26Form%3DregProcListNew%26topmenuid%3D227%26liststart%3D1%26jformat%3D1%26jtype%3D2%26extseek%3D0%26DocType%3D0%26stack%3Dhttps%25253A%2F%2Ftis.ta.gov.lv%2Ftisreal%25253F%26Form%25253DTISBLANK%26courtnses%3D-2%26objsubtype%3D-1%26%3D%25C5%25A0odien%26%3D%25C5%25A0oned%25C4%2593%25C4%25BC%26%3D%25C5%25A0om%25C4%2593nes%26activeyear%3D2019%26lastname%3Dmi%25C4%25BC%25C5%25ABns%26sort%3D1%26liststep%3D10%26%3DPar%25C4%2581d%25C4%25ABt%26plparam1%3Dlist%26pljmime%26%3D1%26%3Dlzdruk%25C4%2581t [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

apsūdzētā rīcību, kura termiņš soda izciešanai ieslodzījuma vietā tuvojās beigām. Aplūkojot lietas virzību redzams, ka apsūdzētais pieteicis vairākus lūgumus par cietušā un liecinieces atkārtotu nopratināšanu. Trīs reizes netika konvojēts uz tiesas sēdi sakarā ar psihotropu vielu pārdozēšanu ieslodzījuma vietā. Vienu reizi hospitalizēts no tiesas sēdes uz ārstniecības iestādi policijas konvoja pavadībā sakarā ar aizdomām par psihotropu vielu pārdozēšanu. Ņemot vērā, ka apsūdzētais bija etapēts uz ieslodzījuma vietu Rīgā, tiesa pieņēma lēmumu etapēt apsūdzēto atpakaļ uz ieslodzījuma vietu, kur izcietā sodu, atkārtoti paziņoja ieslodzījuma vietām par psihotropu vielu lietošanu un nozīmēja tiesas sēdi videokonferences režīmā. Videokonferences režīmā apsūdzētais pirms tiesas izmeklēšanas pabeigšanas paziņoja, ka vēlas noslēgt vienošanos ar citu advokātu un gribēja atteikties no valsts nodrošināta aizstāvja. Tiesa noraidīja lūgumu, izskaidrojot Augstākās tiesas atziņu, ka tiesības uz sevis izvēlētu advokātu nav absolūtas un tās leģitīma mērķa vārdā var saprātīgi ierobežot, tostarp, lai panāktu taisnīgu tiesas elementu, piemēram lietas izskatīšana saprātīgā termiņā.⁹⁵ Ar sprieduma pasludināšanu, sprieduma izpildes nodrošināšanai apsūdzētajam tika piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums. Apgabaltiesa samazināja pirmās instances spriedumā noteiktu sodu sakarā ar vainas atzīšanu apelācijas instances tiesā. Autora ieskatā, aplūkotajā krimināllietā redzams, kā apsūdzētais ar savu attieksmi, lai novilcinātu laiku ir spējīgs ietekmēt procesa gaitu. Apsveicama minētās krimināllietas virzībā ir tiesas spēja efektīvi vadīt procesu un redzams, ka tiesību normas ar judikatūru lieliski savijas un papildina vienu otru.

Vadoties no pēdējā laika aktualitātēm un pastāvošiem ierobežojumiem, ir būtiski aplūkot Covid-19 ietekmi uz kriminālprocesu gaitu. 2020.gada 6.novembrī pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu Nr.655 tika izsludināta ārkārtēja situācija.⁹⁶ Minētais rīkojums atstāj iespaidu uz tiesas darba organizāciju, kur rīkojuma 5.19.2. punktā likumdevējs nosaka tiesai maksimāli izmantot rakstveida procesu vai lietas izskatīšanu attālināti. Apsveicama ir likumdevēja iniciatīva rīkojuma 5.19.5. punktā tiesai noteiktās tiesības krimināllietas paātrinātā procesa kārtībā un krimināllietas kurās neveicama pierādījumu pārbaude izskatīt rakstveida procesā, dodot procesa dalībniekiem desmit dienu termiņu lūgumu, noraidījumu pieteikšanai vai iebildumu iesniegšanai pret rakstveida procesu. Autors uzskata, ka nepieciešams aplūkot Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojuma 5.19.8.punktu, kas nosaka, ja nav iespējams nodrošināt rakstveida procesu vai attālinātu iztiesāšanu, un jautājums nav saistīts ar nozīmīgu tiesību aizskārumu un objektīvu steidzamību, lietas izskatīšanu atliek. Minētā rīkojuma punkts

⁹⁵ LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.septembra lēmuma lietā Nr. SKK443/2012. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=52348514&callfrom=> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

⁹⁶ Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojums Nr. 655. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/318517-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

būtu skatāms kopsakarā ar Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojuma 5.19.3.punktu, kas nosaka, ka lietas izskatīšana mutvārdu procesā klātienē notiek, ievērojot epidemioloģiskās drošības prasības. Apskatot 6.punktu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētājas 2020.gada 9.novembra rīkojumā Nr.24, noteikts, ka mutvārdu procesi, kas nav saistīti ar nozīmīgu tiesību aizskārumi un objektīvu steidzamību ir noņemami no izskatīšanas.⁹⁷ Savukārt 7.punkts nosaka, ja tiesas sēde notiek klātienē, nodrošināma divu metru distance.⁹⁸ Atkal nav skaidri noteikta tiesnesim rīcība par procesa virzību. Autors darbā jau minēja, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā nostiprināta atziņa, ka valsts pienākums ir organizēt darbu tā, lai krimināllietā netiktu konstatēta ilgstoša bezdarbība. Absurda sanāk situācija, ka krimināllietā, kurā veicama pierādījumu pārbaude netiek virzīta uz priekšu. Būtiski ir pieminēt Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojuma Nr.655 5.29.punktu, kurā noteikts, ka konvojēšana uz tiesām tiek pārtraukta, izņemot gadījumus, kad konvojēšana ir saskaņota ar iestādes vadītāju. Atruna, visticamāk ir attiecināma uz izmeklēšanas tiesnešiem, kuriem jālemj par apcietinājuma piemērošanu vai izvērtēšanu. Šajā kontekstā, Rīgas Centrālcietums ir pārslogots un nespēj nodrošināt savlaicīgu lietas iztiesāšanu videokonferences režīmā. Apcietinātām personām ir prioritāte kriminālprocesa virzībā, bet pašreizējā situācija liecina, ka termiņa nodrošinājums netiek ievērots. Kā piemēru var minēt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas krimināllietu Nr. 11087073920, kurā apsūdzētajam ir piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums. 2020.gada 6.novembrī pieprasot Rīgas Centrālcietumam datumu un laiku videokonferencei, tuvākais datums bija 2020.gada 22.decembris un 2021.gada 4.janvāris.⁹⁹ Līdzīga situācija bija 2020.gada pavasarī, kad tika pirmo reizi izsludināta ārkārtas situācija. Rīgas Centrālcietums nespēja nodrošināt savlaicīgos termiņos tiesas sēdes videokonferences režīmā, bija jāgaida rindā pusotru mēnesi, videokonferenču kapacitāte Rīgas Centrālcietumā tā arī netika palielināta. Pašreizējā situācijā autors uzskata, ka valstij ir jāuzņemas atbildība, jo nav organizējusi darbu atbilstoši valstī noteiktajam ārkārtas stāvoklim. Lai arī valstī ir izsludināta ārkārtas situācija, tā neatbrīvo valsti no pienākuma nodrošināt indivīda tiesības uz aizsardzību un pienākuma ievērot saprātīgu termiņu. Autors uzskata, ka procesa virzītājam arī pašreizējos apstākļos ir mērķtiecīgi jāvada process, un ievērojot drošības pasākumus, efektīvi jāizmanto Kriminālprocesa likumā noteiktās iespējas procesuālo darbību veikšanā.

⁹⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 9.novembra rīkojums Nr. 24, Par organizatoriskajiem pasākumiem, kas saistīti ar ārkārtējās situācijas izsludināšanu un koronavīrusa izraisītās slimības Covid-19 izplatības risku mazināšanu. (Nav publicēts).

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 6.novembra pieprasījums Rīgas Centrālcietumam krimināllietā Nr. 11087073920. (Nav publicēts).

4. TIESĪBAS UZ KRIMINĀLPROCESA PABEIGŠANU SAPRĀTĪGĀ TERMIŅĀ PĀRKĀPUMA SEKAS

Likumdevējs ir noteicis, ka saprātīga termiņa neievērošana var būt pamats procesa izbeigšanai.¹⁰⁰ Procesas izbeigšana ir iespējama jebkurā procesa posmā, tai skaitā izmeklēšanā, kur izmeklētājs ar uzraugošā prokurora piekrišanu var izbeigt procesu.¹⁰¹ Apskatot minēto regulējumu redzams, ka likumdevējs ir atstājis izvēli par procesa izbeigšanu procesa virzītājam, nenosakot obligātu pienākumu izbeigt procesu. Atskatoties uz normatīvā akta regulējumu, jāpiebilst, ka likumu pilnveide ir notikusi nedaudz ačgārnī. Atsaucoties uz zvērināta advokāta Jāņa Rozenberga pausto viedokli, jautājums par kriminālatbildības iestāšanos un par atbrīvošanu no kriminālatbildības pēc būtības ir materiālo tiesību jautājums, kam sākumā bija jābūt atrunātam Krimināllikumā un pēc tam Kriminālprocesa likumā, jo procesuālajām normām ir “jāapkalpo” materiālo tiesību normas, reglamentējot procedūru jautājumus.¹⁰²

Apskatot tuvāk izmeklētāja iespējas izbeigt procesu, jāsecina, īpaši lielas variācijas iespējas nav. Jāatceras, ka Kriminālprocesa pamatprincipi ir attiecināmi uz visiem procesa virzītājiem, tai skaitā uz izmeklētāju pirmstiesas procesā. Jāpiebilst, ka likumdevējs paplašināja izmeklētāja un prokurora tiesības izbeigt kriminālprocesu gadījumos, kad kriminālprocesu nav iespējams pabeigt saprātīgā termiņā tikai ar 2009.gada grozījumiem Kriminālprocesa likuma 379.pantā.¹⁰³ Līdz 2019.gadam ne izmeklētājam, ne prokuroram nebija deleģētas tiesības izvērtēt saprātīgu termiņu un pieņemt lēmumu par procesa izbeigšanu.

Aplūkojot Krimināllikuma 49¹.pantu, redzams, ka vieglāka soda noteikšana saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā ir noteiktas tikai tiesai.¹⁰⁴ Apskatot kopsakarā Kriminālprocesa likuma 379.pantu un Kriminālprocesa likuma 14.panta 5.daļu, prokuroram ir dotas tiesības izbeigt procesu, ja tiek konstatēts saprātīga termiņa pārkāpums. Autors pievienojas zvērināta advokāta Jāņa Rozenberga viedoklim, ka tiesības uz soda samazināšanu būtu nosakāmas arī

¹⁰⁰ Kriminālprocesa likuma 14.panta 5.daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 9.novembrī].

¹⁰¹ Kriminālprocesa likuma 379.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [Aplūkots 2020.gada 8.novembrī].

¹⁰² J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [Aplūkots 2020.gada 9.novembrī].

¹⁰³ 2009.gada 12.marta likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/190010-grozijumi-kriminalprocesa-likuma> [Aplūkots 2020.gada 9.novembrī].

¹⁰⁴ Krimināllikums. Likums “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību.” 17.izdevums, Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2020.

prokuroram.¹⁰⁵ Autors darbā jau minēja, ka viens no procesa pabeigšanas veidiem ir prokurora priekšraksts par sodu un vienošanās ar apsūdzēto, kuru apstiprina tiesa. Nav līdz galam izprotama likumdevēja paustā griba veicot grozījumus Kriminālprocesa likumā un Krimināllikumā. Iedzīvinot tiesības uz procesa izbeigšanu saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā, grozījumi bija jāveic izrietot no kopainas par materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanas iespējām. Ja prokurors, saņemot krimināllietu no izmeklēšanas iestādes, secina, ka termiņš ir pārkāpts, prokurors var procesu izbeigt vai virzīt tālāk uz tiesu, atstājot soda noteikšanu tiesas kompetencē. Redzams, ka likumdevējs šajā brīdī ierobežo prokurora iespēju piemērot prokurora priekšrakstu par sodu vai sastādīt vienošanos, kurā lūdz tiesu apstiprināt samazinātu sodu nekā to paredz Krimināllikums. Autors uzskata, ka prokurora tiesības saprātīga termiņa institūtā nav pilnvērtīgas, jo paredz prokuroram nepilnīgu rīcību tālākā procesa virzībā. Ja likumdevējs ir deleģējis prokuroram tiesības izbeigt procesu saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā, vajadzētu deleģēt arī tiesības samazināt sodu piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu vai vienošanās procesa izvēlē. Papildus norādāms, ka pirmstiesas procesā ir saskatāmas pretrunas. Vainas konstatēšanas gadījumā, proti, kad ir savākts pietiekams pierādījumu kopums, lai celtu apsūdzību, rodas jautājums, vai lietderīgi ir izbeigt procesu, ja saprātīgs termiņš ir pārkāpts. Vai šajā gadījumā personas rīcība, kurai ir tiesības uz aizstāvību, atzīstot vainu, nebūs tendēta uz procesa izbeigšanu. Autora skatījumā, būtu piemērojams kāds no vienkāršotiem procesa veidiem, piemēram, vienošanās noslēgšanā vai prokurora priekšrakstu par sodu, kurā paplašinot prokurora pilnvaras, būtu iespējams mīkstināt sodu. Būtiski ir pieminēt, ka Kriminālprocesa likuma mērķis ir taisnīgs krimināltiesisko attiecību noregulējums. Izbeidzot kriminālprocesu, uz doto brīdi, netiek uzklauts cietušā viedoklis, kurš iesaistīts kriminālprocesā nodarīta kaitējuma dēļ. Autors uzskata, ka izbeidzot kriminālprocesu, pamatojoties uz saprātīga termiņa neievērošanu, krimināltiesiskās attiecības netiek taisnīgi noregulētas un vērtējams ir apstākļi, vai netiek pārkāptas Satversmē nostiprinātās tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu.¹⁰⁶ Likumdevējam būtu vienlīdzīgi jāaizsargā gan apsūdzēto, gan cietušo personu. Likumdevējam būtu jāparedz iespēja cietušajam iebilst par kriminālprocesa izbeigšanu saprātīga termiņa pārkāpuma gadījumā.

Aplūkojot Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma regulējumu, redzams, ka lielāku uzsvaru saprātīga termiņa izvērtēšanā likumdevējs ir licis uz tiesu. Konstatējot saprātīga

¹⁰⁵ J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [Aplūkots 2020.gada 9.novembrī].

¹⁰⁶ Latvijas Republikas Satversmes 92.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

termina pārkāpumu, tiesai ir tiesības apsūdzēto atbrīvot no kriminālatbildības izbeidzot krimināllietu, pasludināt notiesājošu spriedumu, atbrīvojot apsūdzēto no soda vai samazināt sodu.¹⁰⁷ Arī judikatūrā ir noteikts, ka tiesa, secinot saprātīga termiņa pārkāpumu, ir tiesīga pasludināt notiesājošu spriedumu samazinot Krimināllikuma panta sankcijā paredzēto minimālo sodu un izbeigt krimināllietu atbrīvojot apsūdzēto no kriminālatbildības.¹⁰⁸ Lai personu varētu atbrīvot no kriminālatbildības, sākotnēji nepieciešams konstatēt, ka persona ir vainīga. Ja personas vainīgums nav konstatējams, tad tā attaisnojama (pieņemams attaisnojošs spriedums vai lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu uz rehabilitējoša pamata) neatkarīgi no tā, vai ir vai nav ievērotas viņas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā.¹⁰⁹ Jāpiebilst, ka izbeidzot kriminālprocesi Kriminālprocesa likuma 379.panta kārtībā, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 380.pantam, process tiek izbeigts uz personu nereabilitējošiem apstākļiem un jāpiebilst, ka izbeidzot kriminālprocesi ir jāsaņem personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, piekrišana, kā to paredz Kriminālprocesa likuma 379.panta 5.daļa. Augstākā tiesa ir noteikusi, ka izbeidzot kriminālprocesi uz personu nereabilitējošu apstākļu pamata, tiesai ir jākonstatē, vai persona ir vainīga celtajā apsūdzībā. Nekonstatējot personas vainīgumu, nevar izbeigt kriminālprocesi, atbrīvojot personu no kriminālatbildības, kaut arī pret kriminālprocesa izbeigšanu nav iebildusi persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet nav atzinusi savu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.¹¹⁰ Minētajā Augstākās tiesas lēmumā, pirmās instances tiesa aprobežojās ar noziedzīga nodarījuma aplūkošanu un atbilstību noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai un veikusi pierādījumu pārbaudi daļēji, nevērtējot apsūdzēto vainīgumu. Tiesa noteica, ka neveicot lietā pierādījumu pārbaudi, nevērtējot apsūdzēto vainīguma pierādījumus un izbeidzot kriminālprocesi pret apsūdzētajiem uz nereabilitējošiem apstākļiem, ir pārkāptas apsūdzēto tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā, kas nostiprinātas Kriminālprocesa likuma 15.pantā. Secināms, ka izbeidzot kriminālprocesi uz nereabilitējošiem apstākļiem ir jābūt atspoguļotam personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vainīguma pamatojumam. Piedevām, izbeidzot kriminālprocesi, ir lemjami arī citi jautājumi, kā piemēram rīcība ar lietiskiem pierādījumiem vai drošības līdzekļa atcelšanu. 2013.gada Augstākās tiesas

¹⁰⁷ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 10.novembrī].

¹⁰⁸ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK –284/2012. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal/> [Aplūkots 2020.gada 10.novembrī].

¹⁰⁹ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

¹¹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-J-507/2016. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikaturas-nolemumu-arhivs-old/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2016> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

pētījumā “Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā” secināts, ka virknē gadījumu nolēmumi par kriminālprocesa izbeigšanu pieņemti, neveicot tiesas izmeklēšanu, t.i., nepārbaudot pierādījumus tiesā, tādējādi nenodrošinot personas tiesību uz lietas izskatīšanu tiesā.¹¹¹ Lai lemtu par krimināllietas izbeigšanu uz nereabilitējošiem pamatiem, sākumā ir nepieciešams noskaidrot apsūdzētā attieksmi pret apsūdzību un lietas iztiesāšanas veidu. Ja apsūdzētais lūdz neveikt pierādījumu pārbaudi un prokurors pievienojas apsūdzētā lūgumam, tikai tad ir iespējams lemt jautājumu par kriminālprocesa izbeigšanu. Ir jāsaprot, ka kriminālprocesa saprātīgi termiņi nav vis abstrakts jautājums, bet attiecināms uz konkrētu personu. Saskaņā ar spēkā esošajām Kriminālprocesa likuma normām procesu var izbeigt nevis tāpēc, ka tas pārlietu ieildzis, bet gan konkrētu personu var atbrīvot no kriminālatbildības tāpēc, ka pārkāptas viņas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Līdz ar to personas atbrīvošanai no kriminālatbildības pamatā ir nevis abstrakts kritērijs – procesa ilgums, bet gan konkrēts kritērijs – konkrētas personas subjektīvo tiesību – tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā – pārkāpums.¹¹² Apskatot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 1.oktobra lēmumu, redzams, ka situācija ir būtiski uzlabojusies. Apsūdzētais tiesas sēdē vainu atzina pilnībā, lūdza iztiesāt krimināllietu neveicot pierādījumu pārbaudi. Tiesas sēdē aizstāvis lūdza izbeigt procesu, norādot, ka krimināllietā nav pabeigta saprātīgā termiņā.¹¹³ Lēmumā tiesa izvērtēja termiņa tecējumu un ir ietverts personas vainīguma pamatojums. Līdzīga situācija ir Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 13.marta lēmumā, kurā ir ietverts gan apsūdzētā vainīguma pamatojums, gan izvērtēts saprātīga termiņa pārkāpums un to ietekmējošie apstākļi.¹¹⁴ Būtiski ir pieminēt Zemgales rajona tiesas 2019.gada 18.jūnija lēmumu, ar kuru izbeidza kriminālprocesu, atbrīvojot apsūdzēto no kriminālatbildības, atcelts drošības līdzeklis un piedzīti procesuāli izdevumi, kā arī sniegts apsūdzētā vainīguma pamatojums un saprātīga termiņa ietekmējoši apstākļi.¹¹⁵ Savukārt ar Rīgas rajona tiesas ar 2020.gada 28.septembra spriedumu, krimināllietā iztiesāta ar pierādījumu pārbaudi apsūdzētā prombūtnē (*in absentia*), atzīts par vainīgu un nenosakot sodu process izbeigts, atbrīvojot apsūdzēto no

¹¹¹ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

¹¹² Turpat.

¹¹³ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 11520086114. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

¹¹⁴ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 13030202517. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

¹¹⁵ Zemgales rajona tiesas lēmums krimināllietā Nr. 21532395. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

kriminālatbildības.¹¹⁶ Tiesai, kā procesa virzītājam ir jāizvērtē krimināllietas apstākļi un saprātīga termiņa tecējums, to nevar darīt tiesnesis kā procesa virzītājs. Tiesnesis kā procesa virzītājs drīkst pārbaudīt tikai Kriminālprocesa likuma 486.panta minētās prasības un lemt par krimināllietas iztiesāšanas laiku un vietu.¹¹⁷ Ir redzams, ka nostiprinoties judikatūrai, tiesas efektīvāk piemēro iespēju izbeigt kriminālprocesu, atbrīvojot personu no kriminālatbildības, nolēmumi satur apsūdzētā vainīguma pamatojumu vai arī norāde, ka krimināllietā iztiesāta neveicot pierādījumu pārbaudi.

2011. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Krimināllikumā, kurā tika papildināts Krimināllikuma 49¹.pants kurā paredzētas iespējas tiesai, konstatējot tiesību pārkāpumu uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, gan atbrīvojot apsūdzēto no kriminālatbildības, gan mīkstināt apsūdzētajam piespriežamo sodu.¹¹⁸ Tā kā izvēles ir vairākas, tad tiesai, izdarot savu izvēli, būtu jāmotivē, kāpēc tā izvēlējusies konkrēto rīcības variantu.¹¹⁹ Tiesai ir jāņem vērā Krimināllikumā paredzētie sodu ietekmējošie apstākļi un apstākļi, kas raksturo kriminālprocesa neattaisnotu novilcināšanu, tas ir: 1.procesa ilgums un procesa virzītāja rīcība; 2.noziedzīga nodarījuma raksturs un radītais kaitējums; 3.noziedzīga nodarījuma realizācijas pakāpe; 4.apsūdzētā personība, loma izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā; 5.atbildību mīkstinoši un pastiprinoši apstākļi.¹²⁰ Izvērtējot apstākļus, tiesa var nonākt pie slēdziena, kāds sods apsūdzētajam būtu piemērots. Aplūkojot Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra lēmumu, apelācijas instances tiesa atstāja negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu, kura izvērtējot krimināllietas apstākļus un saprātīga termiņa pārkāpumu samazināja piespiesto sodu piemērojot Krimināllikuma 49¹.panta 1.daļas 1.punktu.¹²¹ Augstākās tiesas Senāts ar 2020.gada 10.jūlija lēmumu atcēla apelācijas instances spriedumu, nosakot, ka piemērojot Krimināllikuma 49¹.pantu, tiesai ir jāsniedz motivēts atzinums.¹²² Augstākās tiesas Senāts lēmumā Nr. SKK-337/2018 grozīja apsūdzētajiem sodu piemērojot Krimināllikuma 49¹.panta 1.daļas 1.punktu. Senāts lēmumā izvērtēja saprātīga termiņa pārkāpumu un konstatēja, ka lietā ir notikusi

¹¹⁶ Rīgas rajona tiesas spriedums krimināllietā Nr. 35540093. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 11.novembrī].

¹¹⁷ Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Tiesu namu aģentūra, 2010, 46.lpp.

¹¹⁸ 2010.gada 21.oktobra likums "Grozījumi Krimināllikumā" Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/220966-grozijumi-kriminallikumam> [Aplūkots 2020.gada 12.novembrī].

¹¹⁹ Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>. [Aplūkots 2020.gada 12.novembrī].

¹²⁰ U.Krastiņš, V.Liholaja. Krimināllikuma komentāri, Pirmā daļa (I-VIII² nodaļa), otrais papildinātais izdevums. Tiesu namu aģentūra, 2018, 215.lpp.

¹²¹ Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra lēmums krimināllietā Nr. 15830720911. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 12.novembrī].

¹²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2020.gada 10.jūlija lēmums krimināllietā Nr. SKK-106/2020. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?> [Aplūkots 2020.gada 12.novembrī].

bezdarbība no valsts puses, kas bija par pamatu spriedumā piespriedā soda mīkstināšanai.¹²³ Redzams, ka tiesai, piemērojot soda samazināšanas iespēju, ir jāpamato sava izvēle, norādot, kāpēc izvēlēts sodu samazināt vai noteikts vieglāks sods, tādējādi izvairoties no gadījumiem, kad tiek pieņemts vispusīgs un netaisnīgs spriedums. Autors pievienojas viedoklim, ka būtu nepieciešamas norādes Krimināllikuma 49¹. pantā, kas ņemami vērā, izvēloties vienu no rīcības variantiem situācijā, kad pārkāptas personas tiesības uz lietas iztiesāšanu saprātīgā termiņā.¹²⁴ Pašreizējā tiesu praksē tiek uzsvērts, ka tiesai jāmotivē, kādēļ ir izvēlējusies piemērot soda samazināšanu, bet nav definēti kritēriji pēc kuriem vadīties izvēloties rīcības modeli.

Autors uzskata, ka procesa virzītājam, jo īpaši tiesām, ir jāpievērš pastiprināta uzmanība termiņa tecējumam, un jāatceras, ka Kriminālprocesa likuma 14. pants gulstas uz visiem procesa dalībniekiem vienlīdzīgi. Autors uzskata, ka termiņa pārkāpuma gadījumā, nolēmumā ir jāparādās motivētam pamatojumam, lai tas nekļūtu par ieradumu, kad ieilgušās lietās tiek pieņemts lēmums par procesa izbeigšanu. Likumdevējam vajadzētu paredzēt spēcīgāku aizsardzības mehānismu attiecībā uz cietušajiem, nosakot, ka process izbeidzams ne tikai saņemot apsūdzētā piekrišanu, bet arī cietušā piekrišanu.

Iztiesājot krimināllietas pēc būtības, būtu efektīvāk tiesnešiem pašiem pēc savas iniciatīvas vērtēt saprātīga termiņa tecējumu negaidot, kad to iniciēs apsūdzētais, aizstāvis vai prokurors. Autors uzskata, ka tiesai jāatstāj izvēles iespējas par procesa izbeigšanu, ja saprātīga termiņš tiek pārkāpts, savukārt obligāts tiesas pienākums būtu samazināt sodu, ja saprātīgs termiņš ir pārkāpts. Tiesas spriedumu pasludina tiesa, un tam ir jābūt motivētam, likumīgam un taisnīgam.

¹²³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2018.gada 4.septembra lēmums lietā Nr. SKK-337/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/jaunumi/par-tiesu-lietam/kriminallietu-departamenta/kriminallietu-departamenta-judikatura-un-tiesu-prakse-oktobri-klasifikatoros-pievienoti-nolemumi-9329> [Aplūkots 2020.gada 12.novembrī].

¹²⁴ Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga. Kriminālprocess. Raksti, 2010-2015, Latvijas Vēstnesis, 2015, 299.lpp.

KOPSAVILKUMS

Bakalaura darba rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai sekojošas tēzes:

1. Saprātīgs termiņš ir atvērts jēdziens, kurš ir piepildāms ar procesuālajām darbībām.
2. Kriminālprocesa ilgums un saprātīga termiņa pārkāpums ir vērtējams apstāklis, nosakot, vai valsts ir atbildīga termiņa pārkāpuma gadījumā.
3. Krimināllietas apjoms un lietas sarežģītība jāvērtē kopsakarā ar procesa virzītāja darbībām.

Priekšlikumi

1. Kriminālprocesa likumā nepieciešams noteikt uzraudzības institūtu saprātīga termiņa ievērošanai.
2. Izlīguma piemērošanas pastiprināšana pirmstiesas procesā – izmeklēšanā, kā būtisks palīginstruments turpmākā procesa attīstībā.
3. Paātrināta procesa termiņa samazināšana uz piecām dienām efektīvāk sasniegtu mērķi, kas nostiprināts Kriminālprocesa likuma 1.pantā.
4. Jānodrošina pirmās instances tiesas priekšsēdētājam tiesības nozīmēt krimināllietas koleģiālu iztiesāšanu.
5. Pirmstiesas procesā būtu nepieciešams procesa virzītājiem tiesības patstāvīgi pieņemt lēmumu par piespiedu naudas piemērošanu.
6. Prokuroram nepieciešams uzlikt par pienākumu izskaidrot būtību un noskaidrot iespēju vienošanās slēgšanā.
7. Kriminālprocesa pamatprincipa “Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā” pārstrukturēšana atbilstoši tā būtībai, nosakot prioritāros procesus pret apsūdzētajiem un nepilngadīgiem.
8. Jāpaplašina rakstveida procesā tiesā izskatāmo krimināllietu kategorijas.
9. Jānosaka prokuroram tiesības samazināt sodu, piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu vai vienošanās sastādīšanas gadījumā, ja saprātīgs termiņš tiek pārkāpts.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra:

1. Latvijas PSR Kriminālprocesa likuma komentāri, B.Azāna Vispārīgā redakcija, Rīga, Avots, 1986.
2. A.Ashworth, The Criminal Process, New York, Oxford University Press, 2005.
3. Kriminālprocesa likuma komentāri, A daļa, Latvijas Vēstnesis, 2019.
4. Ā.Meikališa, K.Strada, Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca, Raka, 2000.
5. Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocess, Raksti 2005-2010, Latvijas Vēstnesis, 2010.
6. Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga. Kriminālprocess. Raksti, 2010-2015, Latvijas Vēstnesis, 2015.
7. S.Trechsell, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford University Press, Oxford, 2006.
8. R.E.Kostoris, Handbook of European Criminal Procedure, Springer, 2014.
9. Jeremy McBride, Human rights and criminal procedure. The case law of the European Court of Human Rights, 2009.
10. Juridisko terminu vārdnīca, Nordik, 1998.
11. U.Krastiņš, V.Liholaja. Krimināllikuma komentāri, Pirmā daļa (I-VIII² nodaļa), otrais papildinātais izdevums. Tiesu namu aģentūra, 2018.
12. Meikališa Ā, Strada-Rozenberga K. Tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un soda noteikšanā, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. LR AT Senāta Krimināllietu departaments. 2013.gads. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/>
13. Meikališa Ā. Pārskats par kriminālprocesa attīstību Latvijā 2005.-2011.gadā. Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstnesis. 2012.gads. 66. Sējums. Nr. 1./2.
14. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Zvaigzne ABC. 1971.gads.
15. F. Tulkens, Report on the effectiveness of national remedies in respect of excessive length of proceedings. Adopted by the Venice Commission at its 69th Plenary Session (Venice, 15-16 December 2006).
16. Ā.Meikališa, Kriminālprocesa likumam – 10, Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, Latvijas Vēstnesis, 2015.

17. Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Tiesu namu aģentūra, 2010.
18. Agramunt P. Abuse of pre-trial detention in States Parties to the European Convention on Human Rights. Report of The Committee on Legal Affairs and Human Rights. Strasbourg: Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2015.
19. A.Smans, Pirmstiesas kriminālprocesa traucēšanas risks kā pamats ar brīvības atņemšanu saistītā drošības līdzekļa piemērošanai. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums, Latvijas Universitāte, 2020, 133.lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/52236/LU78-jur-zin.pdf>
20. Vienošanās pirmstiesas procesā: prokuroru viedoklis, Jurista vārds, 2017.gada 30.maijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/270764-vienosanas-pirmstiesas-kriminalprocesa-prokuroru-viedoklis/>
21. Z.Dundurs, Vienošanās kriminālprocesā: no tiesu skatpunkta, 30.05.2017, Jurista Vārds, Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/270766-vienosanas-kriminalprocesa-no-tiesu-skatpunkta/>
22. A.Ozerskis, Vienošanās kriminālprocesā: no tiesu skatpunkta, 30.05.2017, Jurista Vārds, Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/270766-vienosanas-kriminalprocesa-no-tiesu-skatpunkta/>
23. A.Judins, Kriminālprocesa efektivizācija, aizsargājot sabiedrības drošību un intereses, Jurista vārds, 2014.gada 10.jūnijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264620-kriminalprocesa-efektivizacija-aizsargajot-sabiedribas-drosibu-un-intereses/>
24. K.Strada-Rozenberga, Privilēģijas amatpersonām kriminālprocesā – bezatbildība vai nožēlojama nezināšana? 2014.gada 10.jūnijs, Jurista Vārds. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264623-privilegijas-amatpersonam-kriminalprocesa-bezatbildiba-vai-nozelojama-nezinasana/>
25. Vai amatpersonu lietām kriminālprocesā pienākas priekšroka. Diskusija. Jurista Vārds, 2014.gada 10.jūnijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/264619-bvai-amatpersonu-lietamb-kriminalprocesa-pienakas-prieksroka/>
26. J.Kubilis. Saīsinātais spriedums Zolitūdes krimināllietā. Jurista Vārds, 2020.gada 25.februāris. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276112-saisinatais-spriedums-zolitudes-kriminallieta/>
27. J.Rozenbergs, Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011.gada 5.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/>

28. A.Berezins. Pirmstiesas kriminālprocesa liberalizācija kā tiesu noslogotības mazināšanas instruments. Jurista Vārds, 12.05.2020., Nr. 19 (1129).
29. Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga, Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma jaunāko grozījumu komentārs un subjektīvs vērtējums daudzsolosajām prognozēm. Jurista Vārds, 2020.gada 21.jūlijs. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/276928-kriminalprocesa-likuma-un-kriminallikuma-jaunako-grozijumu-komentars-un-subjektivs-vertejums-daudzsolosajam-prognozem/>

Normatīvie akti:

1. Latvijas Kriminālprocesa kodekss: LR likums. 1961.gada 6.janvāris.
2. Latvijas Kriminālprocesa kodekss, Tiesu namu aģentūra, 2002.
3. Kriminālprocesa likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820#p27>
4. Latvijas Republikas Satversmes. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>
5. Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojums Nr. 655. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/318517-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu>
6. Krimināllikums. Likums “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību.” 17.izdevums, Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2020.
7. 2009.gada 12.marta likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/190010-grozijumi-kriminalprocesa-likuma>
8. 2010.gada 21.oktobra likums “Grozījumi Krimināllikumā” Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/220966-grozijumi-kriminallikuma>
9. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, Статья 6¹. www.pravo.gov.ru
10. Criminal procedure law of The Republic of Macedonia. Pieejams: https://sherloc.unodc.org/cld/document/mkd/1997/criminal_procedure_code_of_the_republic_of_macedonia_as_of_2010.html
11. Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova (English version). Pieejams <http://legislationline.org/download/action/download/id/1689/file/ebc7646816aad2a3a1872057551.htm/preview>,
12. Criminal Procedure Code of the Republic of Estonia. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/8697/file/Code_Criminal_Procedure_2003_am2020_en.pdf,

13. 2014.gada 29.maija likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/266815-grozijumi-kriminalprocesa-likuma>
14. 2018.gada 20.jūnija likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/300107>
15. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf

Tiesu prakse:

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 28.novembra spriedums lietā *Lavents pret Latviju*, iesniegums Nr.58442/00. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spriedumi-un-lemumi>
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 20.oktobra spriedums lietā *Kiršteins pret Latviju*. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spriedumi-un-lemumi>
3. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993.gada 26.februāra spriedums lietā *Salesi pret Itāliju*, A sērija, nr.257-E, 60.lpp., 24.punkts. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/>
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 17.aprīļa spriedums lietā *Kolb and others v. Austria*. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 21.oktobra spriedums lietā *Kornev and Karpenko v. Ukraine*, pieteikuma Nr. 17444/04. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-101187%22%5D%7D>
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 25.marta spriedums lietā *Pelissier and Saasi v France*, pieteikuma Nr. 25444/94. Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58226%22%5D%7D>
7. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 4.maija spriedums lietā „*Ambruszkiewicz v. Poland*”, pieteikuma Nr.38797/03, Pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-75344%22%5D%7D>
8. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā SKK–284/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-likuma-normam-ar-tezem/>
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 27. janvāra lēmums lietā Nr. SKK 01-0032/06. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=656346&cause=>

10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.septembra lēmums lietā Nr. SKK443/2012. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=52348514&callfrom=>
11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-J-507/2016. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikaturas-nolemumu-arhivs-old/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2016>
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2020.gada 10.jūlija lēmums krimināllietā Nr. SKK-106/2020. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
13. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2018.gada 4.septembra lēmums lietā Nr. SKK-337/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/jaunumi/par-tiesu-lietam/kriminallietu-departamenta/kriminallietu-departamenta-judikatura-un-tiesu-prakse-oktobri-klasifikatoros-pievienoti-nolemumi-9329>
14. Rīgas apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra lēmums krimināllietā Nr. 15830720911. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
15. Kurzemes apgabaltiesas 2012.gada 2.marta spriedums krimināllietā Nr.11270044711. Pieejams:<https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=51012597&callfrom=>
16. Rīgas rajona tiesas spriedums krimināllietā Nr. 35540093. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
17. Zemgales rajona tiesas lēmums krimināllietā Nr. 21532395. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
18. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 11520086114. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
19. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums krimināllietā Nr. 13030202517. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>
20. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumi krimināllietā Nr. 15830001814. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/tisreal?>

Citi resursi:

1. Kopsavilkums par Zolitūdes traģēdijas lietu. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/310873-zolitudes-lieta-jauns-tiesas-sastavs-ilgstoso-tiesvedibu-klust-mazak-2019>
2. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas priekšsēdētāja A.Buliņa, Kā virzās Zolitūdes lietas tiesas process. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/Contents/Item/Display/5939>

13. Krimināllietas Nr. 11092092216 virzība. Pieejams:
https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STAT_PROC_ENTER&task=edit&procid=64833769&topmenuid=227&stack=https%3A//tis.ta.gov.lv/tisreal%3F%26AjaxB%3D1%26Form%3DregProcListNew%26topmenuid%3D227%26liststart%3D1%26jformat%3D1%26jtype%3D2%26extseek%3D0%26DocType%3D0%26stack%3Dhttps%2525253A//tis.ta.gov.lv/tisreal%2525253FForm%2525253DTISBLANK%26objsubtype%3D-1%26%3D%25C5%25A0odien%26%3D%25C5%25A0oned%25C4%2593%25C4%25BC%26%3D%25C5%25A0om%25C4%2593nes%26lastname%3Dart%25C5%25ABrs%2520bok%25C4%2581ns%26sort%3D1%26liststep%3D10%26%3DPar%25C4%2581d%25C4%25ABt%26plparam1%3Dlist%26pljmimetype%3D1%26%3DIzdruk%25C4%2581t%26%3DAtv%25C4%2593rt

14. Krimināllieta Nr. 11511002713, Pieejams:
<https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STATPROCVIEW&procid=66485468&callfrom=>

15. Krimināllieta Nr. 11092123713. Pieejams:
https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=STAT_PROC_ENTER&task=edit&procid=69534105&topmenuid=227&stack=https%3A//tis.ta.gov.lv/tisreal%3F%26AjaxB%3D1%26Form%3DregProcListNew%26topmenuid%3D227%26liststart%3D1%26jformat%3D1%26jtype%3D2%26extseek%3D0%26DocType%3D0%26stack%3Dhttps%2525253A//tis.ta.gov.lv/tisreal%2525253FForm%2525253DTISBLANK%26courtnses%3D-2%26objsubtype%3D-1%26%3D%25C5%25A0odien%26%3D%25C5%25A0oned%25C4%2593%25C4%25BC%26%3D%25C5%25A0om%25C4%2593nes%26activeyear%3D2019%26lastname%3Dmi%25C4%25BC%25C5%25ABns%26sort%3D1%26liststep%3D10%26%3DPar%25C4%2581d%25C4%25ABt%26plparam1%3Dlist%26pljmimetype%3D1%26%3DIzdruk%25C4%2581t

Bakalaura darbs „Tiesības uz Kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā” izstrādāts
LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors:

Artūrs Skutāns

11.12.2020

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Profesore Dr.iur. Ārija Meikališa

Recenzents:

Darbs iesniegts Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu
katedrā 2020.gada 11.decembrī.

Metodiķe: Iveta Balode

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

.....

Komisijas sekretāre: